

**Departement Social Work
Afstudeerrichting Maatschappelijk Werk**

**Een praktijkvoorbeeld van de nieuwe toekomst van het verslag binnen de
Integrale Jeugdhulpverlening**

Een onderzoek naar verslaggeving binnen vzw Jeugdtehuis

Door Inge Janssen

**Eindwerk aangeboden tot het bekomen
van het diploma bachelor sociaal werk
(maatschappelijk assistent)**

**Hasselt
Academiejaar 2013- 2014**

**Departement Social Work
Afstudeerrichting Maatschappelijk Werk**

**Een praktijkvoorbeeld van de nieuwe toekomst van het verslag binnen de Integrale
Jeugdhulpverlening**

Een onderzoek naar verslaggeving binnen vzw Jeugdtehuis

Door Inge Janssen

**Eindwerk aangeboden tot het bekomen
van het diploma bachelor sociaal werk
(maatschappelijk assistent)**

**Hasselt
Academiejaar 2013- 2014**

Woord vooraf

Een eindwerk schrijven was voor mij helemaal nieuw. Bij aanvang van mijn stage heb ik vaak met mijn handen in het haar gezeten omdat ik de rode draad van mijn eindwerk niet vond. Na vele overlegmomenten op stage, zat ik eindelijk op het juiste spoor. Dit was mij alleen niet gelukt. Ik wil daarom gezinsbegeleidsters Sylvia Dirx en Anita Rutten bedanken. Ze hebben me steeds gesteund en tijd voor mij vrij gemaakt.

Daarnaast wil ik mijn eindwerkbegeleider Roeland Schaeken bedanken voor de steun en begeleiding. Dankzij hem heb ik een goede start kunnen nemen om mijn eindwerk tot een goed einde te brengen.

Ine Derkoningen verdient hierin ook een speciale plek. Zij heeft mijn eindwerk meermaals nagelezen en het verbeterd waar nodig. De vele tips die zij heeft gegeven waren zeker welkom.

Als laatste wil ik iedereen bedanken die mijn eindwerk nagelezen en verbeterd heeft.

Inhoud

Inleiding.....	6
Deel 1: Voorstelling stageplaats.....	8
1 Inleiding.....	8
2 Situering stageplaats historisch.....	8
3 Missie en visie van Home Hagenhoven.....	10
4 Doelgroep	11
5 Modules	11
5.1 Module contextbegeleiding.....	12
5.2 Module verblijf.....	12
5.3 Module verblijf met zelfstandigheidstraining	12
5.4 Module contextbegeleiding in functie van autonoom wonen (CBAW).....	12
6 Doelstellingen.....	13
6.1 Algemene doelstellingen voor de module contextbegeleiding en verblijf	13
6.2 Specifiek voor zelfstandigheidstraining.....	13
6.3 Specifiek voor contextbegeleiding in functie van autonoom wonen	13
7 Soorten begeleiding	14
7.1 Groepsbegeleiding	14
7.2 Individuele begeleiding.....	14
7.3 Schoolbegeleiding.....	14
7.4 Gezinsbegeleiding.....	15
Deel 2: Theoretisch kader	16
1 Inleiding.....	16
2 Probleemstelling.....	16
3 Wettelijke bepalingen	17

3.1	Besluit van de Vlaamse Regering inzake de erkenningsvoorwaarden en de subsidiënormen voor de voorzieningen van de Bijzondere Jeugdbijstand.	17
3.2	Besluit van de Vlaamse Regering inzake het Experimenteel Modulair Kader	19
3.3	Besluit van de Vlaamse Regering betreffende de Integrale Jeugdhulp.....	20
4	Vaststelling na het juridisch kader	22
5	Oplossingsgericht werken	23
5.1	‘Signs of Safety’	25
5.2	Signalen van welzijn.....	26
6	Visie op verslaggeving	28
6.1	Visie vanuit steunpunt jeugdhulp.....	29
6.2	Visie van vzw Jeugdtehuis	29
7	Besluit.....	30
Deel 3: Praktijkgedeelte.....		32
1	Inleiding.....	32
2	Interviews.....	32
2.1	Nathalie Niessen	32
2.2	Sylvia Dirx	34
2.3	Anita Rutten	35
2.4	Claudia Everts.....	36
3	Eerste voorstel voor een toekomstig verslag	37
4	Interviews ouders	38
4.1	Ouder 1	38
4.2	Ouder 2.....	39
4.3	Ouder 3.....	40
4.4	Ouder 4.....	40
4.5	Ouder 5.....	41
5	Aanbevelingen na het eerste voorstel	42
6	Besluit.....	44

Deel 4: Kritische kijk	45
1 Inleiding.....	45
2 Onderwerp	45
3 Voorstelling stageplaats	46
4 Theoretisch kader	46
5 Praktisch deel.....	47
Algemeen besluit	49
Bibliografie	51
Bijlagen	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
Bijlage 1: Sjabloon handelingsplan	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
Bijlage 2: Bijsturing handelingsplan	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
Bijlage 3: Interview Nathalie Niessen	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
Bijlage 4: Interview Sylvia Dirx	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
Bijlage 5: Interview Anita Rutten	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
Bijlage 6: Interview Claudia Everts.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
Bijlage 7: ‘Signalen van welzijn’-model ouder 1	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
Bijlage 8: Interview ouder 1.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
Bijlage 9: ‘Signalen van welzijn’-model ouder 2	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
Bijlage 10: Interview ouder 2.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
Bijlage 11: ‘Signalen van Welzijn’-model ouder 3....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
Bijlage 12: Interview ouder 3.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
Bijlage 13: ‘Signalen van welzijn’-model ouder 4	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
Bijlage 14: Interview ouder 4.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
Bijlage 15: ‘Signalen van welzijn’-model ouder 5	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
Bijlage 16: Interview ouder 5.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.

Inleiding

Verslaggeving is een belangrijk onderdeel van de hulpverlening in de bijzondere jeugdzorg. Alle afspraken en belangrijke gegevens van ouders en kinderen staan vermeld in het handelingsplan. Dit plan is de fundering van de hulpverleningsrelatie tussen gezinsbegeleiders en ouders. Aangezien verslaggeving een belangrijke rol inneemt, is het nodig om regelmatig de verslaggeving bij te stellen en aan te passen aan de actuele tendensen.

De komst van het decreet Integrale Jeugdhulp hertekent het hulpverleningslandschap volledig. Het doel hiervan is dat elke jongere met een probleem zo snel mogelijk de juiste hulp vindt. Door in te grijpen op organisatieniveau en in de werkingsprincipes van de bestaande jeugdhulp, wordt het nieuwe jeugdlandschap overzichtelijker. Het Experimenteel Modulair Kader zorgt ook voor een grote aanpassing. Alle jeugdhulporganisaties zullen vanaf 1 januari 2014 hun hulpaanbod omschrijven in modules. Dit zorgt voor een overzichtelijker geheel voor jongeren en hun ouders. Vroeger werden de voorzieningen opgedeeld in erkenningscategorieën waardoor vele mensen niet wisten waar ze terecht konden met hun vragen. Door het hanteren van modules weet men voortaan wat er aangeboden wordt in een organisatie.

Samen met de gezinsbegeleiders van vzw Jeugdtehuis stel ik mij de vraag, wat er voor de verslaggeving gaat veranderen. Wat is de toekomst van het verslag na de opstart van het Modulair Kader en Integrale Jeugdhulp binnen vzw Jeugdtehuis? Het is voor mij een unieke kans om juist tijdens dit scharniermoment in het jeugdhulplandschap met de gezinsbegeleiders van mijn stageplaats eens stil te staan bij 'het verslag'. Mijn aandeel binnen dit onderzoek is het analyseren van het huidige kader van verslaggeving en het formuleren van een voorstel. Hoe kan verslaggeving groeien naar een verslag als werkbaar instrument want dat heeft volgens mij een duidelijke meerwaarde in de hulpverlening.

Allereerst is er de stageplaats, Home Hagenhoven. De historische achtergrond van de organisatie mag hierin zeker niet ontbreken. Aansluitend wordt de missie en visie van Home Hagenhoven beschreven alsook de doelgroep. Daarna komen de verschillende modules die gehanteerd worden vanaf januari 2014 aan bod. Om af te ronden worden de doelstellingen vermeld en de verschillende soorten begeleidingen die Home Hagenhoven aanbiedt.

In deel twee wordt er onderzocht wat er wettelijk verplicht is voor verslaggeving in de bijzondere jeugdzorg. Dit aan de hand van de wettelijke besluiten die opgesteld zijn door de Vlaamse Regering. Hieruit moet gaan blijken of er iets gaat veranderen in de verslaggeving als vzw Jeugdtehuis instapt in het Experimenteel Modulair Kader en de Integrale Jeugdhulp. Na de vaststelling van het juridisch kader worden enkele opkomende methodieken besproken die een rol kunnen spelen in een toekomstig verslag. Oplossingsgericht werken en 'Signs of Safety' krijgen veel aandacht in de bijzondere jeugdzorg. Om gebruik te maken van deze methodieken is het 'signalen van welzijn'-model een handig instrument. Deze signalen zijn een vorm van verslaggeving en helpen de gezinsbegeleider om een duidelijk overzicht te krijgen van het welzijn van de ouders. De bedoeling is om dit model samen met de ouders in te vullen zodat ook zij een overzicht hebben van hun eigen welzijn en de opgestelde doelen.

Om verslaggeving te veranderen is een duidelijke visie nodig. Het Steunpunt Jeugdhulp heeft via een infodag een duidelijke en werkbare visie overgebracht. Deze visie kan een inspiratiebron zijn voor de toekomstige verslaggeving van de gezinsbegeleiders van vzw Jeugdtehuis. Uiteindelijk wordt deel twee afgesloten met een besluit. In deel drie wordt er een voorstel gedaan voor een nieuw verslag. Rekening houdend met de gezinsbegeleiders die in de toekomst het voorstel van een nieuw verslag gaan gebruiken, is het belangrijk alle gezinsbegeleiders van de verschillende settings kort te interviewen. Na de interviews komt een eerste voorstel van verandering tot stand. Dit voorstel wordt nadien getoetst bij de ouders om naderhand hun feedback over het voorstel te bevragen aan de hand van interviews. Hierdoor krijgen de ouders meer inspraak in de hulpverlening aangezien verslaggeving het verhaal is van de ouders. Na de bevragingen van de ouders en het wegwerken van de hiaten worden er aanbevelingen gegeven voor een nieuw verslag. Dat nieuw verslag zal zowel werkbaar zijn voor de gezinsbegeleiders als op maat van de ouders.

Als laatste deel is er de kritische kijk, waarin mijn mening en kritische visie wordt weergegeven. Om mijn eindwerk geheel af te sluiten is er een algemeen besluit waarin de vraagstelling zal herhaald worden en mijn conclusies zullen beschreven worden.

Deel 1: Voorstelling stageplaats

1 Inleiding

Mijn stage heb ik doorlopen in Home Hagenhoven. Het is een residentiële setting die deel uitmaakt van vzw Jeugdtehuis, een organisatie binnen de bijzondere jeugdzorg. Vzw Jeugdtehuis zelf omvat vier subafdelingen: Home Hagenhoven te Kinrooi, Relindis en dagcentrum Het Veer te Maaseik en Kajo te Bree.

Vanaf 1 januari 2014 is vzw Jeugdtehuis ingestapt in het EMK (het Experimenteel Modulair Kader). Het EMK biedt diverse modules aan zoals later vermeld. Vzw Jeugdtehuis richt zich tot kinderen van 2 tot 21 jaar en heeft een opvangcapaciteit van 46 jongeren.

Dit inleidend hoofdstuk heeft tot doel een kader te schetsen waarbinnen mijn eindwerk zich situeert. Mijn stage vindt plaats in Home Hagenhoven te Kinrooi. Hierdoor zal ik enkel deze setting verder toelichten. In eerste instantie is het belangrijk om een korte beschrijving te geven van de historische achtergrond waarbinnen Home Hagenhoven zich kadert. Daarna ga ik over tot het benoemen van de missie en visie. Om vervolgens in een latere fase de doelgroep met daaropvolgend de modules, de doelstellingen en het hulpaanbod te bespreken.

2 Situering stageplaats historisch¹

In 1963 werd de grondslag gelegd van een “tehuis voor verlaten jeugd” te Kinrooi door Z.E.H. Karel Henkens. Het ouderlijk huis van Z.E.H. Henkens, gelegen te Kinrooi, Hagendoorn, werd omgebouwd van een hoeve naar een vakantiehuis voor verlaten jeugd. Door zijn benoeming tot pastoor zag Z.E.H. Henkens het niet meer haalbaar om het vakantiehuis verder uit te baten. Hij besloot om er een tehuis van te maken voor sociaal- en familiaal gehandicapte jongeren. Mevrouw Fina Jeurissen was bereid om de leiding van het tehuis op zich te nemen, zodat op 1 april 1965 de deuren werden opengezet voor zes kinderen tussen 5 en 13 jaar, dat geleidelijk steeg tot het aantal van 16.

¹ VZW JEUGDTEHUIS, Historiek van Home Hagenhoven. *Internet*, 11 februari 2014. (<http://www.vzwjeugdtehuis.be/nl/Default/7.aspx>)

Om een erkenning en betoelaging van het ministerie te krijgen diende een vzw, met het beheer van het gezinstehuis, belast te worden. In de algemene vergadering van 19 april 1975 werd er een nieuwe beheerraad aangesteld en startte er een grootscheepse actie voor integrale vernieuwing en uitbreiding van de gebouwen. Bij schenkingsakte van 16 juli 1975 droeg Z.E.H. Henkens zijn eigendom over aan de vzw.

Tijdens de verbouwwerken verbleven de kinderen in de oude Fraterschool te Maaseik. Het home kreeg de naam 'Home Hagenhoven' en het herbergde uitsluitend adolescente jongens. De vzw heeft zich in de loop der jaren alsmaar verder uitgebreid en gespecialiseerd in alle mogelijke vormen van hulpverlening zoals: leefgroepwerking, individuele begeleiding, gezinsgericht werken, kamertraining en begeleid zelfstandig wonen. In Home Hagenhoven werd er bijgebouwd en werden op 29 mei 1998 vier studio's geopend voor kamertraining voor jongeren vanaf 17 jaar.

Met de komst van het “decreet Rechtspositie binnen de bijzondere jeugdzorg” zag de vzw de wachtlijst van Home Hagenhoven gestaag naar beneden gaan wat ook gevolgen had voor de bezetting. Jongeren kozen er immers niet meer voor om ver afgelegen te moeten wonen en hadden liever de stad boven het groen. Dit heeft ertoe bijgedragen dat de beslissing werd genomen om Home Hagenhoven om te bouwen tot een huis voor -14 jarigen, die ruimte en groen nodig hebben om te spelen en te ravotten. De studio's voor kamertraining bleven behouden. Relindis daartegenover werd aangepast voor een +14-jarigengroep, zowel voor jongens als meisjes. De interne verhuizing werd op 29 oktober 2010 gerealiseerd.

Tot begin dit jaar was er in de regio Noord-Limburg en voor de doelgroep 12 tot en met 15 jarigen een grote blinde vlek op de kaart van de bijzondere jeugdzorg. Vzw Jeugdtehuis zag zichzelf als kandidaat bij uitstek om dit hiaat op te vullen en stelde, met succes, een uitbreidingsdossier samen. Sinds 1 januari 2014 is er in Bree de nieuwste residentiële afdeling van de vzw geopend, genaamd Kajo. Deze afdeling richt zich tot jongens en meisjes tussen 12 en 15 jaar. Hierdoor werd de leeftijdsgrens in Home Hagenhoven teruggebracht tot 12 jaar en in Relindis de instapleeftijd verhoogd naar 15 jaar. Jongeren kunnen dus, indien nodig, binnen vzw Jeugdtehuis een traject doorlopen dat start in Home Hagenhoven, doorloopt naar Kajo en eindigt in Relindis. Vanaf 17 jaar is de mogelijkheid tot zelfstandigheidstraining om vanaf 18 jaar autonoom te gaan wonen tot 21 jaar. Het is uiteraard mogelijk rechtstreeks in te stappen in iedere module.

3 Missie en visie van Home Hagenhoven¹

Als voorziening binnen de bijzondere jeugdzorg begeleidt vzw Jeugdtehuis de toevertrouwde jongeren en gezinnen met aandacht voor hen als persoon en met aandacht voor hun context en leefwereld. Home Hagenhoven wil de jongeren stimuleren hun eigen talenten te ontplooiën en dit binnen een warm, huiselijk kader met voldoende oog voor verscheidenheid en professionalisering.

Prioritair is het werken vanuit een integrale aanpak aan een veilige en betrouwbare omgeving voor de jongere en zijn gezin. Samen willen ze met hen werken aan de bekwaamheden en de positieve krachten die bij de jongere en bij het gezin aanwezig zijn. De aanpak van het team vertrekt vanuit de volgende basiswaarden: autonomie, verantwoordelijkheid, flexibiliteit en respect. Zij werken dan ook procesmatig met de jongeren en gezinnen vanuit een 'zorg op maat'.

Vzw Jeugdtehuis bewaakt de motivatie, draagkracht en het engagement door regelmatig stil te staan bij het functioneren van de individuele persoon binnen het team en tijd te geven voor vorming en herbronning. Aangezien ze slechts een deel van het geheel zijn, levert elke medewerker vanuit zijn eigen plaats in de organisatie een waardevolle bijdrage tot de verwezenlijking van deze samen gedragen missie en dit met oog en respect voor ieders diversiteit.

De vzw kiest er enerzijds voor om, vanuit de basis, signalen te geven naar de overheid en anderzijds de nieuwe ontwikkelingen binnen de sector nauw op te volgen en waar mogelijk te implementeren in de werking.

Om dit alles te realiseren streeft de raad van bestuur een voorwaardenscheppend beleid na waar een evenwicht is tussen dynamiek en rust. Met de nodige aandacht voor inspraak en autonomie, communicatie en duidelijkheid en met zorg voor voldoende financiële draagkracht. Hierdoor krijgen ze als voorziening kansen om een professionele, dynamische organisatie te zijn die zich kan profileren binnen het landschap van de bijzondere jeugdzorg in Vlaanderen.

¹ VZW JEUGDTEHUIS, *Kwaliteitshandboek 2012: profiel van de voorziening*, Kinrooi, VZW Jeugdtehuis, 2012. (niet gepubliceerde cursus), p. 1.

4 Doelgroep

Home Hagenhoven biedt hulp aan jongeren van 2 tot 21 jaar en hun gezinnen die omwille van omstandigheden (voorlopig) niet thuis kunnen wonen. Er is meestal sprake van een problematische opvoedingssituatie. Afhankelijk van de leeftijd en de problematiek van de jongere, wordt er een module op maat aangeboden. Er zijn in totaal vier modules mogelijk vanuit Home Hagenhoven. Deze worden verder beschreven.

De jongeren die in Home Hagenhoven verblijven, komen van binnen of buiten de regio Limburg maar wonen liefst binnen een straal van 50 km van de voorziening. Dit in functie van de contextbegeleider en vervoer van en naar huis in de weekenden vermits de ouders hiervoor zelf dienen in te staan.

De jongeren worden vanaf 1 maart 2014 toevertrouwd door de intersectorale toegangspoort bestaande uit een indicatiestellingsteam en een team jeugdhulpregie. De redenen voor een plaatsing kunnen divers zijn en vinden hun oorsprong in een “problematische opvoedingssituatie”.

5 Modules¹

Vanaf 1 januari 2014 stapte de vzw mee in het Experimenteel Modulair Kader (EMK) en sindsdien wordt het hulpaanbod van vzw Jeugdtehuis omschreven in de vorm van modules. Elke module beschrijft telkens een ‘pakket van jeugdhulp’ dat de voorziening aanbiedt.

Contextbegeleiding wordt gezien als de centrale module binnen het vernieuwde hulpverleningslandschap. We begrijpen onder contextbegeleiding de aan hulpverleningsdoelstellingen gekoppelde begeleidingscontacten in en met het netwerk van de jongere. Dit betekent dat hulpverleningscontacten met school, centrum voor leerlingenbegeleiding, de sociaal werker, de vertrouwenspersoon van de jongere, de trainer van de sportclub, kunnen inbegrepen zijn. De individuele begeleidingscontacten met de jongere zitten ook vervat in deze module. De contacten zijn in principe face-to-face en gebeuren zowel in de context als in de organisatie zelf. Dit zorgt ervoor dat iedere begeleider binnen vzw Jeugdtehuis, contextbegeleider is.

¹ JONGERENWELZIJN, Modulair kader. *Internet*, 11 februari 2014. (<http://wvg.vlaanderen.be/jongerenwelzijn/>)

Vzw Jeugdtehuis heeft een erkenning gekregen van Jongerenwelzijn voor de volgende modules:

5.1 Module contextbegeleiding

Contextbegeleiding is de centrale module. Het gaat om een breedsporige ondersteuning van de minderjarige en alle relevante betrokkenen uit zijn gezins- en opvoedingsmilieu en ander belangrijke levensdomeinen (bv. de school). Binnen deze typemodule kan de organisatie kiezen voor modules met hoge intensiteit, midden intensiteit of basisintensiteit. Vzw Jeugdtehuis biedt enkel contextbegeleiding aan met basisintensiteit. Dit wil zeggen dat ze één uur in en met de context gaan werken. Deze begeleiding gebeurt door de contextbegeleider.

5.2 Module verblijf

De module 'verblijf' omvat de begeleiding van een jongere in een organisatie, inclusief overnachting. Hieraan wordt steeds een module contextbegeleiding gekoppeld. Dat creëert de mogelijkheid om, in geval een jongere naar huis georiënteerd is, toch een plaats vrij te houden indien er zich een crisis aandient en terugkeer naar de leefgroep noodzakelijk is.

5.3 Module verblijf met zelfstandigheidstraining

Deze module is een aanvulling op de module verblijf, vroeger genaamd kamertraining. Vanaf 17-jarige leeftijd is het mogelijk voor jongeren om te starten met zelfstandigheidstraining. Met behulp van wekelijkse begeleiding en ondersteuning leren jongeren op eigen benen staan met uitzicht naar zelfstandig wonen. Er zijn vier studio's beschikbaar in Home Hagenhoven.

5.4 Module contextbegeleiding in functie van autonoom wonen (CBAW)

Deze module omvat het vroegere 'BZW' (begeleid zelfstandig wonen), waarbij jongeren vanaf 18 jaar begeleid en ondersteund worden in het alleen wonen. Het is met het oog op de toekenning van de verblijfssubsidies voor jongeren die autonoom wonen, dat hiervoor een afzonderlijke module ontwikkeld is.

6 Doelstellingen¹

6.1 Algemene doelstellingen voor de module contextbegeleiding en verblijf

Jongeren kunnen:

- vorm geven aan hun behoefte aan autonomie en aan hun verlangen naar verbondenheid;
- zowel voor zichzelf opkomen en zorgen als succesvol relaties met anderen in verschillende vormen van intensiteit en intimiteit aangaan en onderhouden;
- zichzelf respecteren en worden door anderen gerespecteerd;
- op een maatschappelijk aanvaarde manier functioneren in onze samenleving;
- banden met de thuisbasis onderhouden;
- werken aan re-integratie in werk/school en maatschappelijk milieu;
- hun natuurlijk sociaal netwerk herstellen of een ander vitaal sociaal netwerk is opbouwen.

Ouders/opvoedingsverantwoordelijken vinden een gepaste opvoedingshouding en opvoedingsgedrag zodat de mogelijkheid groeit om zowel voor hen als voor de jongeren te komen tot een betere situatie én die ook maatschappelijk aanvaardbaar is.

6.2 Specifiek voor zelfstandigheidstraining

Zelfstandigheidstraining wordt opgevat als een tijdelijke tussenstap waarin vaardigheden worden aangeleerd en inge oefend. Dit alles ter voorbereiding van contextbegeleiding in functie van autonoom wonen of volledig op eigen benen staan.

6.3 Specifiek voor contextbegeleiding in functie van autonoom wonen

Contextbegeleiding in functie van autonoom wonen is een uitvalsbasis waarop jongeren kunnen rekenen bij het opdoen van levenslessen. Het is een begeleide oefening in de realiteit. De basis is gelegd op de verschillende terreinen; materieel, financieel, sociaal, emotioneel, relationeel, om hun leven verder uit te bouwen in de maatschappij zonder ondersteuning.

¹ VZW JEUGDTEHUIS, *Kwaliteitshandboek 2012: profiel van de voorziening*, Kinrooi, VZW Jeugdtehuis, 2012. (niet gepubliceerde cursus), p. 2.

7 Soorten begeleiding¹

7.1 Groepsbegeleiding

In Home Hagenhoven spelen, eten, slapen, praten de kinderen en worden er taken vervuld. Via de groepsbegeleiding krijgt het kind te maken met een groepsleven waarin hij of zij leert functioneren en mede verantwoordelijkheid leert opnemen. Hiervoor zijn duidelijke afspraken nodig.

Een aantal afspraken, gemaakt tussen de begeleiders en de jongeren, worden steeds besproken. Er wordt samen met de begeleiding gezorgd voor de algemene hygiëne, gezonde voeding, weerbaarheid, conflicthantering en algemene aandacht voor de dagdagelijkse omgang met elkaar.

Naargelang de noden van de kinderen worden er in groepsverband sessies georganiseerd zoals bv.: een weerbaarheidstraining, leren problemen oplossen, ... Er wordt op regelmatige basis een jongerenvergadering gepland waardoor alle jongeren inspraak hebben in het dagdagelijkse leven en de afspraken die er zijn.

7.2 Individuele begeleiding

Voor elke jongere is er een individuele begeleider. Deze persoon gaat, samen met de jongere, na waaraan gewerkt zal worden. Men vertrekt vanuit de kijk van de jongere op zijn situatie. De individuele begeleiding kan op verschillende manieren worden ingevuld. Het is mogelijk dat er regelmatig gesprekken zijn, maar de begeleiding kan ook ingevuld worden op een lossere manier. Er wordt aandacht geschonken aan de school, de vrijetijdsbesteding, de omgang met andere bewoners, persoonlijke werkpunten, relatie met de ouders, omgang met geld, de toekomst van de jongeren, ...

7.3 Schoolbegeleiding

De school wordt op de hoogte gebracht van de start van de begeleiding. Er wordt regelmatig, in samenspraak met de ouders, contact opgenomen met de leerkracht. Ook de evolutie van de jongere op school wordt opgevolgd. Dagelijks worden de jongeren tijdens het maken van hun huiswerk door een begeleider ondersteund. Op vaste tijdstippen heeft iedere jongere de nodige tijd om zijn huiswerk op een rustige manier te maken en is de begeleider steeds ter beschikking voor ondersteuning. Op deze manier houdt de begeleiding ook zelf zicht op de schoolse ontwikkelingen van de jongeren.

¹ VZW JEUGDTEHUIS, *Kwaliteitshandboek 2012: pedagogisch profiel*, Kinrooi, VZW Jeugdtehuis, 2012. (niet gepubliceerde cursus), p. 12-15.

7.4 Gezinsbegeleiding

De eigenlijke gezinsbegeleiding gebeurt hoofdzakelijk tijdens de huisbezoeken, die bij de ouders thuis plaatsvinden. Soms kiest men ervoor, bij gezamenlijke gesprekken met gescheiden ouders bijvoorbeeld, om het gesprek in de voorziening zelf door te laten gaan. Dit wordt in overleg met de ouders besproken. Bij een huisbezoek kunnen, indien nodig, ook de andere gezinsleden betrokken worden.

De gesprekken worden gevoerd aan de hand van de gestelde problemen en de doelstellingen die samen met de ouders, opgesteld zijn. De gezinsbegeleider fungeert als procesbegeleider en helpt de ouders en de jongere mee in het zoeken naar oplossingen. Er is oog voor de noden van de ouders in relatie tot hun kind en er wordt gezocht naar een gepaste manier om ondersteuning te bieden.

De frequentie en intensiteit van de huisbezoeken is afhankelijk van gezin tot gezin. Indien nodig kan de gezinsbegeleider hen helpen contacten te leggen met andere diensten. Het kan dan bijvoorbeeld gaan om een Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn, een ziekenfonds, een fonds voor kinderbijslag, een vakbond, enz. ...

Alle informatie (vanuit huisbezoeken, individuele begeleiding, enz....) wordt besproken in het team. Alle teamleden zijn verbonden aan het beroepsgeheim.

1 Inleiding

In dit tweede deel wordt de probleemstelling besproken. Wat is de toekomst van het verslag na de opstart van het Experimenteel Modulair Kader en Integrale Jeugdhulp binnen vzw Jeugdtehuis? Tijdens dit scharniermoment is het belangrijk om stil te staan bij de evolutie van 'het verslag'. Wat gebeurt er met het verslag als de externe verwijzer¹ verdwijnt? Wat is er in de toekomst nog nodig om te komen tot een efficiënt verslag? De wetgeving legt alleszins enkele verplichtingen op waar we als organisatie binnen de bijzondere jeugdzorg aan gebonden zijn. Aan de hand van deze wetgeving wordt duidelijk wat er van vzw Jeugdtehuis verwacht wordt i.v.m. verslaggeving.

Oplossingsgericht werken vindt steeds meer ingang binnen de jeugdhulp. De kern hiervan is dat de focus ligt op de gewenste situatie in plaats van te kijken naar de problemen. 'Signs of Safety' is ook een oplossingsgerichte benadering. Het heeft tot doel een samenwerkingsrelatie op te bouwen met gezinnen waar vermoedens zijn van kindermishandeling. Deze methodieken worden verder in deel twee besproken, omdat ze een rol kunnen spelen bij een toekomstig verslag. Verder is het belangrijk dat er een duidelijke visie is omtrent verslaggeving. Deze visie bestaat uit een algemene visie van het Steunpunt Jeugdhulp en de visie van vzw Jeugdtehuis. Om hier toe te komen, wordt er een korte analyse gemaakt van hoe er momenteel binnen vzw jeugdtehuis aan verslaggeving wordt gedaan. Het besluit van het tweede deel geeft de lezer een antwoord op de wettelijke bepalingen, de gangbare methodieken en schets zo de noodzaak van een nieuw verslag.

2 Probleemstelling

De opstart van het Experimenteel Modulair Kader (EMK) vanaf 1 januari 2014 en van de Integrale Jeugdhulp vanaf 1 maart 2014 zorgt voor een grondige herschikking in de jeugdhulp. Er komt een intersectorale toegangspoort die oordeelt op basis van verschillende documenten, of er hulpverlening in de niet rechtstreekse toegankelijke hulp noodzakelijk is. Hierdoor verandert de positie van de verwijzers in de bijzondere jeugdzorg. De consulenten van het Comité Bijzondere Jeugdzorg verdwijnen.

¹ Een hulpverlener die jongeren verwijst naar de juiste hulp. In dit geval naar de bijzondere jeugdzorg. Bijvoorbeeld: het Comité Bijzondere Jeugdzorg, de jeugdrechtbank of de consulenten van de sociale dienst jeugdrechtbanken

In situaties van maatschappelijke noodzaak kan men terecht bij het Ondersteuningscentrum Jeugdhulp en het Vertrouwenscentrum Kindermishandeling. De consulenten van de sociale dienst bij de jeugdrechtsbank blijven bestaan. De verwijzer van de bijzondere jeugdzorg is vanaf 1 maart 2014 de intersectorale toegangspoort, bestaande uit het indicatiestellingsteam en het team jeugdhulpregie. Dus op termijn zal het overgrote deel van de begeleidingen in de bijzondere jeugdzorg niet meer opgevolgd worden door een externe verwijzer en vervalt de rapportage. Samen met gezinsbegeleiders van vzw Jeugdtehuis stel ik mij de vraag welke centrale rol het verslag kan hebben als deze administratieve verplichting vervalt. Welke plaats krijgt het verslag toebedeeld door de gezinsbegeleiders binnen het hulproces?

De verslaggeving is momenteel meer een administratieve verplichting dan een werkdocument. De gezinsbegeleiders ervaren dit als tijdrovende bezigheid en als weinig opportuun. Ze vragen zich af wat de regelgeving aangeeft en hoe er een efficiënt verslag kan gemaakt worden dat tegelijk werkbaar is? Aan de hand van de wettelijke bepalingen wordt er na gegaan wat er vanuit de overheid, i.v.m. verslaggeving, opgelegd wordt en of er een eigen invulling mogelijk is. Zo ja, zal er binnen vzw Jeugdtehuis onderzocht worden hoe men deze eigen invulling wil en kan realiseren.

3 Wettelijke bepalingen

3.1 Besluit van de Vlaamse Regering inzake de erkenningsvoorwaarden en de subsidiënormen voor de voorzieningen van de Bijzondere Jeugdbijstand¹.

Dit besluit dateert van 13 juli 1994 en legt de basis voor de verslaggeving binnen de Bijzondere Jeugdbijstand. Hoofdstuk 2 erkenningsvoorwaarden, vanaf artikel 11, 7 ° geeft een duidelijke richtlijn in verband met verslaggeving. Onder verslaggeving wordt verstaan het opmaken van een handelingsplan met de betrokken partijen. Dit verslag wordt opgemaakt binnen vijfenveertig dagen, te rekenen vanaf de opname van de minderjarige in de voorziening of vanaf de start van de begeleiding.

¹ BESLUIT van de Vlaamse Regering inzake de erkenningsvoorwaarden en de subsidiënormen voor de voorzieningen van de bijzondere jeugdbijstand, *Belgisch Staatsblad*, 13 juli 1994.

Het handelingsplan bevat de volgende delen¹:

- de identiteit van de minderjarige en van de andere, bij de hulpverlening betrokken partijen;
- de tussentijdse en concrete doelstellingen, ter uitvoering van de algemene doelstellingen, geformuleerd in het hulpverleningsprogramma van de verwijzende instantie;
- de aandachtspunten en de klemtonen die in de hulpverlening gelegd moeten worden en waarbij de minderjarige, het gezin, de school, het werkmilieu en het brede sociale netwerk worden betrokken;
- de middelen en de werkwijzen die individueel aangewend moeten worden om de doelstellingen, gelet op de aandachtspunten en klemtonen, te realiseren;
- afspraken betreffende de bezoeksregeling, de briefwisseling en het opvoedingsregime, rekening houdend met hetgeen eventueel door de verwijzende instantie werd beslist;
- de taakverdeling en de samenwerkingsafspraken tussen de betrokken partijen.

Een handelingsplan wordt in vijfvoud opgemaakt. De voorziening behoudt één exemplaar. De ouders en het geplaatste kind krijgen elk een afdruk van dit plan alsook het Comité voor Bijzondere jeugdzorg en de jeugdrechter of de sociale dienst van de Vlaamse gemeenschap bij die rechtbank. Na evaluatie en samenspraak met de betrokken partijen, wordt het handelingsplan na zes maanden bijgestuurd. Deze evolutie wordt schriftelijk vastgelegd en eveneens opgestuurd naar alle betrokkenen en verwijzers.

Het handelingsplan, bijsturing en evolutieverslag worden bijgehouden in een dossier binnen de voorziening. Vijf jaar nadat de minderjarige meerderjarig is geworden, wordt zijn of haar dossier vernietigd.

¹ BESLUIT van de Vlaamse Regering inzake de erkenningsvoorwaarden en de subsidiënormen voor de voorzieningen van de bijzondere jeugdbijstand, *Belgisch Staatsblad*, 13 juli 1994. Art 11,8°.

3.2 Besluit van de Vlaamse Regering inzake het Experimenteel Modulair Kader¹

Tot voor kort werden de voorzieningen opgedeeld in erkenningscategorieën, zoals diensten voor begeleid zelfstandig wonen, dagcentra, begeleidingstehuizen, thuisbegeleidingsdiensten, ... Jongeren werden aan een voorziening binnen deze erkenningscategorieën toegewezen, wat het moeilijker maakte om flexibele hulpverlening op maat mogelijk te maken.

Met het modulair kader ontstaat er een aanbod van organisaties die verschillende modules aan kunnen bieden. Afhankelijk van de nood van de jongere zal deze één of meerdere modules van een organisatie kunnen gebruiken, dit vanuit het oogpunt dat er meer op maat van de jongere zelf en diens context gewerkt kan worden. De organisatie moet op regelmatige basis bekijken of haar hulp nog aansluit bij de noden van de betrokkene. Het traject kan eventueel bijgesteld worden. De organisatie moet het aanbod zodanig coördineren dat schakelingen in het traject vlot verlopen en dat breukmomenten vermeden worden.

De hulpverlening was tot voor kort een onoverzichtelijk geheel van naast elkaar bestaande aanbodmogelijkheden. Om alle onderdelen van de hulpverlening te kunnen omvatten is er voor gekozen om een beperkt aantal typemodules uit te werken. Iedere erkende voorziening biedt vanaf 1 januari 2014 modules aan wat het aanbod overzichtelijker moet maken. Home Hagenhoven biedt volgende modules aan: module contextbegeleiding, verblijf, verblijf met zelfstandigheidstraining en contextbegeleiding in functie van autonoom wonen.

Over de verslaggeving binnen de bijzondere jeugdzorg zegt het Besluit Experimenteel Modulair Kader echter niets nieuws. Er wordt verwezen naar het besluit van de Vlaamse Regering van 13 juli 1994 inzake erkenningsvoorwaarden en subsidiënormen². “Hoofdstuk 2, afdeling erkenningsvoorwaarden, artikel 11 tot en met 12 quarter zijn van toepassing om als organisatie van de bijzondere jeugdzorg erkend te worden”. Dit wil zeggen dat de voorziening verplicht is binnen vijfenveertig dagen, te rekenen vanaf de opname van de minderjarige of vanaf de begeleiding, een handelingsplan op te stellen. Rekening houdend met de inhoudelijke delen zoals hierboven beschreven.

¹ BESLUIT van de Vlaamse Regering tot wijziging van het besluit van de Vlaamse Regering van 13 juli 1994 inzake de erkenningsvoorwaarden en de subsidiënormen voor de voorzieningen van de bijzondere jeugdbijstand, wat betreft het inschrijven van de mogelijkheid tot een experimenteel modulair kader, *Belgisch Staatsblad*, 11 januari 2013.

² BESLUIT van de Vlaamse Regering inzake de erkenningsvoorwaarden en de subsidiënormen voor de voorzieningen van de bijzondere jeugdbijstand, *Belgisch Staatsblad*, 13 juli 1994.

3.3 Besluit van de Vlaamse Regering betreffende de Integrale Jeugdhulp¹

In 1999 kwam het Vlaams Parlement samen om de problematieken in de jeugdzorg te bespreken en te verbeteren. Ze stelde vast dat de verkokering van de jeugdhulpverlening in Vlaanderen negatieve gevolgen had. Toeleiding naar hulp gebeurde onvoldoende deskundig en multidisciplinair en hing teveel af van het toeval. Een gebrek aan afstemming leidde in het hulpaanbod tot blinde vlekken en overlappingsen. Het jeugdhulpaanbod in Vlaanderen was niet duidelijk geprofileerd. De verkokering van de sectoren riep ook vragen op over de efficiëntie en effectiviteit van de hulpverlening. De Integrale Jeugdhulp heeft er intussen voor gezorgd dat sectoren en voorzieningen meer samenwerken en dat het jeugdhulpaanbod meer overzichtelijk, toegankelijk en vraaggestuurd wordt ingezet. Het nieuwe decreet Integrale Jeugdhulp is opgebouwd uit zes doelstellingen die vertaald worden in zes kernopdrachten².

Het nieuwe decreet legt ten eerste een heel sterk accent op de vermaatschappelijking van de hulp. Het is een mogelijkheid om verder te kijken dan de reguliere, professionele hulpverlening die zich gevestigd heeft in organisaties met personeel, regelgeving, ... Een mogelijkheid om formele en informele hulp beter met elkaar te verbinden. Een pleidooi om de buurt, het sociale netwerk, de familie, vrijwilligers e.a. een volwaardige plek te geven als steunbronnen. Oplossingsgericht werken kan hier richting aangeven.

De zorg voor continuïteit in de hulp is altijd al een belangrijk aandachtspunt geweest in het jeugdlandschap. Dit principe wordt vervolgens binnen het nieuwe decreet ook veranderd. De grenzen tussen voorzieningen, organisaties, sectoren mogen er niet voor zorgen dat het traject van de cliënt verbrokken verloopt. In een hulpverleningslandschap dat sterk verkokerd is, waar de verschillende organisaties hun eigen terminologie en hun eigen richtlijnen hebben voor opname, is dat risico nochtans reëel. Zeker wanneer het traject van die cliënt vrij complex in elkaar zit of als de hulpverlening niet evident verloopt. Er moet dus gezorgd worden dat de hulp naadloos of toch minstens met zo weinig mogelijk 'breuken' in het traject verloopt. Verder moet de Integrale Jeugdhulp voorzien in een aanbod crisisjeugdhulp. Voor iedere minderjarige in crisis moet er snel een gepast hulpaanbod ter beschikking zijn.

¹ BESLUIT van de Vlaamse Regering betreffende de Integrale Jeugdhulp. *Internet*, 12 maart 2014. (http://wvg.vlaanderen.be/jongerenwelzijn/assets/docs/ons/regelgeving/ijh_bvr-20140221.pdf)

² BERX, E., *Welzijnsbeleid: Integrale jeugdhulp*, Hasselt, Eric Berx, 2013. (niet gepubliceerde cursus)

Een derde uitgangspunt is de maximale participatie van de minderjarige en zijn gezin. Het is een fundamenteel recht van de hulpvrager en het zorgt ervoor dat de hulpverlening vlotter verloopt.

Tijdige toegang tot de jeugdhulp is een vierde belangrijke doelstelling. Via een brede instap kan men terecht bij de rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp. Een aanbod van laagdrempelige hulpverlening die bij de hulpvrager bruikbaar is, die bereikbaar is, beschikbaar en betaalbaar, blijft een cruciale factor in het gehele jeugdhulplandschap. Hulp waarin we cliënten op een minder ingrijpende manier verder op weg kunnen helpen; hulp die onnodige langdurige trajecten vermijdt maar anderzijds ook snel de juiste inschatting maakt als een langduriger traject wel nodig zal zijn; plaatsen waar elke hulpvrager met zijn vraag terecht kan en op een vlotte manier verder geholpen wordt.

Natuurlijk wordt er ook gewerkt aan de toegankelijkheid van de niet rechtstreeks toegankelijke hulp. Daar willen ze ten vijfde komen tot een nog meer vraaggerichte hulp, met flexibele combinatiemogelijkheden waarbij we ons niet meer laten leiden door de grenzen van de verschillende sectoren.

De laatste grote doelstelling van de Integrale Jeugdhulp is 'gepast omgaan met verontrusting'. Met 'verontrustende situaties' wordt bedoeld het brede domein van die situaties waarin mensen (hulpverleners, cliënten zelf, andere betrokkenen) zich ongerust maken over de ontwikkeling van een minderjarige. Ze maken zich ongerust omdat de ontwikkeling van die minderjarige op één of andere manier fundamenteel in het gedrang komt. Bijvoorbeeld omdat de fysieke, psychische, seksuele integriteit van die minderjarige bedreigd wordt of de leer- en onderwijskansen van deze minderjarige in het gedrang komen. Het kan ook dat er nog een andere omstandigheid in het geding is die de ontwikkelingskansen van deze minderjarige serieus bedreigt. De doelstelling van de Integrale Jeugdhulp is om in dit soort situaties gepast te reageren en om hiervan een gedeelde zorg te maken over sectoren heen.

Dit waren kort de krachtlijnen van de Integrale Jeugdhulp, maar wat verandert er nu voor verslaggeving binnen de bijzondere jeugdzorg?¹ Dit staat beschreven in het besluit van de Vlaamse Regering betreffende de Integrale Jeugdhulp van 2014. Het erkennings- en subsidiëringsbesluit voor de private voorzieningen van de bijzondere jeugdzorg van 1994 blijft hoe dan ook van kracht na de opstart van de Integrale Jeugdhulp. Met andere woorden: “De private voorzieningen moeten blijven voldoen aan de voorwaarden in dit erkenningsbesluit om hun erkenning en subsidiëring te behouden”.

In dit besluit van de Vlaamse Regering m.b.t. de Integrale Jeugdhulp staat vanaf artikel 104 wat gewijzigd wordt aan het erkennings- en subsidiëringsbesluit van 1994². Samengevat komt het er op neer dat de voorziening nog steeds de gangbare verslaggeving moet opmaken (handelingsplan, evolutiebespreking, ...), in overleg met de cliënt en indien betrokken de verwijzende instantie. Bij de dossiers zonder verwijzende instantie hoeft de voorziening geen verslaggeving meer aan een derde partij over te maken. Ze zal bijvoorbeeld wel aan de zorginspectie aantoonbaar moeten maken als hier tijdens een inspectiebezoek naar gevraagd wordt.

4 Vaststelling na het juridisch kader

Na het onderzoeken van de verschillende wettelijke bepalingen ben ik tot de conclusie gekomen dat er weinig zal veranderen voor de verslaggeving na het instappen in het Experimenteel Modulair Kader en de Integrale Jeugdhulp. Vzw Jeugdtehuis blijft verplicht een handelingsplan op te maken en dat binnen de vijfenveertig dagen, te rekenen vanaf de opname van de minderjarige in de voorziening of vanaf de start van de begeleiding. Echter staat nergens vermeld hoe deze verplichting ingevuld moet worden. Hoe moet het document worden opgesteld? Welke methodieken mag men gebruiken? Dit is nergens terug te vinden in de besluiten opgesteld door de Vlaamse Regering.

Vzw Jeugdtehuis krijgt bijgevolg de volledige vrijheid om de verslaggeving op te maken naar eigen wens. Omdat men de verslagen wil aanpassen aan de huidige veranderingen en de huidige methodieken heeft het kaderpersoneel van vzw Jeugdtehuis beslist om de verslaggeving te herzien.

¹ JANSSEN, I., Integrale jeugdhulp, *E-mail* aan BERX, E., (eric.berx@pxl.be), 18 februari 2014.

² JANSSEN, I., Integrale jeugdhulp, *E-mail* aan CRAEYNEST, K., (craeynest.kim@jongerenwelzijn.be), 3maart 2014.

Om na te gaan hoe het toekomstig verslag eruit zou kunnen zien, worden alle gezinsbegeleiders bevroegd naar hun visie over verslaggeving. Wat willen ze in de toekomst anders? Wat is een goed verslag? Het is belangrijk om de meningen van verschillende begeleiders te kennen. Hiermee wordt rekening gehouden in het voorstellen van een toekomstig verslag dat voor iedereen werkbaar is.

De laatste jaren is er de opkomst van het oplossingsgericht werken in de bijzondere jeugdzorg en worden de consulenten hierin bijgeschoold. Vanuit het vormingsbeleid binnen vzw Jeugdtehuis is er grote aandacht voor deze methodiek. Vzw Jeugdtehuis wil in plaats van gezinsvervangend, gezinsondersteunend werken. Verbindend werken is daarbij een belangrijke factor. Ouders moeten meer participatie krijgen want ze zijn eigenaar van hun eigen doelen. De gezinsbegeleiders willen daarom werken met de krachten en de hulpbronnen die al aanwezig zijn bij de ouders. Oplossingsgericht werken kan hier richting aan geven. Het begeleidend personeel van de organisatie heeft hieromtrent verschillende vormen gevolgd. Alle opvoeders en gezinsbegeleiders hebben een inleidende vorming over oplossingsgericht werken genoten die intern georganiseerd werd. Verder volgen alle gezinsbegeleiders momenteel een introductie cursus van 'Signs of Safety'.

5 Oplossingsgericht werken¹²³

Oplossingsgericht werken werd aan het begin van de jaren '70-'80 ontwikkeld door de Amerikaanse psychotherapeuten Steve de Shazer en Insoo Kim Berg van het Milwaukee Brief Family Therapy Center. De methodiek kwam tot stand na honderden uren aan observaties met cliënten. Het uitgangspunt van dit model is dat de uitzondering op het probleem de sleutel is voor de oplossing. Het levert meer op om je aandacht te richten op succesvolle oplossingen dan op de problemen. In plaats van te focussen op de problemen werd er gevraagd aan cliënten om hun aandacht te verleggen naar het positieve en hun krachten.

¹ DE JONG, P. en KIM BERG, I., *De kracht van oplossingen. Handwijzer voor oplossingsgerichte gesprekstherapie*. 2de druk, Amsterdam, Pearson, 2012. p. 17-30.

² BOLT, A., *Het gezin centraal. Handboek voor ambulante hulpverleners*. 6de druk, Amsterdam, SWP, 2013. p. 32-39.

³ KIM BERG, I., *Ik wil mijn kind niet kwijt. Samenwerken met ouders onder dwang van de kindbescherming*. 4de druk, Haarlem, De Toorts, 2007. p. 11-22.

De oplossingsgerichte methodiek wordt gebruikt om ouders te begeleiden naar een gewenste situatie. De methodiek is gebaseerd op eerdere oplossingen van de ouder en op 'uitzonderingen' op zijn probleem. Het is de taak van de gezinsbegeleider om de krachten van de ouder uit te vergroten en te versterken. Het helpt de ouder positieve stappen te herhalen. Herhaling van kleine, maar geslaagde veranderingen, worden de aanknopingspunten en de sleutel tot de oplossing. De ouder is steeds expert van zijn eigen probleem. De hulpverlener probeert oplossingen voor te stellen binnen het referentiekader van de cliënt. De situatie zoals de cliënt het wenst, vormt steeds het uitgangspunt van oplossingsgericht werken: zijn of haar beleving staat dus voorop.

De cliënt wordt gestimuleerd om zijn gewenste toekomst uitgebreid te beschrijven. De 'wondervraag' kan hierbij een succesvol hulpmiddel zijn. Het helpt de cliënt aan te geven wat er anders zal zijn als het probleem is opgelost. De volgende vraag wordt dan gesteld: *"Stel dat er vannacht terwijl je ligt te slapen een wonder gebeurt en het probleem waarmee je hier gekomen bent is opgelost. Als je wakker wordt, weet je nog niet dat het gebeurd is. Waaraan denk je dat je het verschil zou merken, wat is er 's morgens 'anders' waardoor jij weet dat 's nachts een wonder gebeurd is?"*¹ De hulpverlener krijgt hierdoor een beeld van waar de ouder naartoe wil en wat er veranderd moet worden.

Om deze verandering te bereiken moeten er doelen opgesteld worden. Samen zoeken hulpverlener en ouder naar haalbare tussenstappen die gezet kunnen worden als een eerste aanzet naar de gewenste toekomst. Deze stappen zijn steeds gebaseerd op de sterke kanten en (hulp)bronnen die de ouder zelf reeds bezit. Geen enkel probleem komt immers voortdurend voor. Om de kracht van de ouder bloot te leggen, exploreren hulpverlener en ouder samen de zogenaamde 'uitzonderingen'. Uitzonderingen zijn *"de eerdere ervaringen in het leven van de cliënt waarbij werd verwacht dat het probleem mogelijk zou hebben kunnen plaatsvinden maar op een of andere wijze dat niet gebeurde"*². Deze uitzonderingen kunnen bewust of onbewust plaatsvinden. De hulpverlener helpt de ouder terug te kijken naar hoe hij tijdens periodes van verbetering zich anders heeft gedragen of gereageerd. Hij moedigt de ouder vervolgens aan om deze successen nog meer toe te passen zodat oplossingen zich verder kunnen ontwikkelen. De ouder geraakt steeds meer overtuigd van zijn mogelijkheden. Dit soort ouderparticipatie brengt een ware versterking van eigen krachten en (hulp)bronnen teweeg.

¹ KIM BERG, I., *Ik wil mijn kind niet kwijt. Samenwerken met ouders onder dwang van de kindbescherming*. 4de druk, Haarlem, De Toorts, 2007. p. 20.

² DE JONG, P. en KIM BERG, I., *De kracht van oplossingen. Handwijzer voor oplossingsgerichte gesprekstherapie*. Amsterdam, Pearson, 2012, p. 111-112.

De methodiek werkt met kleine stapjes, omdat ze gelooft dat deze vaak tot grote veranderingen leiden. Niet zelden brengen kleine veranderingen andere veranderingen op gang die op hun beurt leiden tot grote veranderingen. Hoe meer verbeteringen erkend en benadrukt worden, hoe meer energie vrij komt en zelfvertrouwen ontwikkeld wordt.

5.1 'Signs of Safety'¹

'Signs of Safety' is een oplossingsgerichte methode die ontwikkeld is in de jaren '90 door Andrew Turnell en Steve Edwards. De methodiek is opgericht voor gezinnen waar de veiligheid van een kind een thema is. De benadering is gebaseerd op de oplossingsgerichte therapie die werd ontwikkeld door Steve de Shazer en Insoo Kim Berg in samenwerking met het Brief Family Therapy Center in Milwaukee. Na observatie van therapiegesprekken met gezinnen, merkten Turnell en Edwards op wat werkte en wat niet. Om hun ideeën te toetsen gingen ze samenwerken met een aantal jeugdhulpverleners die werkzaam waren in de praktijk. Er werd een project opgesteld dat gedurende een periode van zes maanden alle kinderbeschermingszaken zou omvatten. Het doel was een specifieke, veiligheidsbevorderende en oplossingsgerichte methodiek te ontwikkelen die werkzaam was voor de hulpverleners. Daarbij wilde men komen tot een aanpak waarbij de jeugdhulpverleners meer vertrouwen zouden krijgen in hun eigen werkwijze. Verder om ook tot een constructieve samenwerkingsrelatie met de ouders te komen waarin de veiligheid van de kinderen centraal staat. Na het uitproberen van deze methodiek door de hulpverleners in het werkveld, werd duidelijk dat het werkte. Het werd een groot succes en inmiddels wordt de benadering in delen van Amerika, Canada, Engeland, Zweden, Denemarken, Nederland, New-Zeeland en Japan toegepast.

Het doel van 'Signs of Safety' beoogt een veilige (opvoed) situatie voor het kind te creëren door een partnerschap aan te gaan met de ouders in een situatie waarin kindermishandeling of verwaarlozing wordt vermoed of is aangetoond. Samen met het gezin ontwikkelt de hulpverlener een veiligheidsplan. De hulpverlener stelt dit plan op met behulp van oplossingsgerichte vragen, waarmee sterke kanten van het gezin en uitzonderingen op de problemen zichtbaar worden, zodat het gezin zijn probleemoplossend gedragsrepertoire kan uitbreiden.

¹ TURNELL, A., EDWARDS, S., *Veilig opgroeien. De oplossingsgerichte aanpak Signs of Safety in jeugdzorg en kinderbescherming*. Houten, Bohn Stafleu van Loghum, 2009. p. 23-33.

5.2 Signalen van welzijn¹²

Het 'signalen van welzijn'-model is ontstaan vanuit de 'Signs of Safety' methode. Het is een veiligheid- en inschattingmethode ontwikkeld door Andrew Turnell en Steve Edwards.

De 'Signs of Safety' benadering wordt via een specifiek model geïmplementeerd binnen vzw Jeugdtehuis. Dit model, waarin de signalen van welzijn bevestigd worden, is een vorm van verslaggeving en helpt de gezinsbegeleider een duidelijk overzicht te krijgen van het welzijn van de ouders. Het is een middel dat helpt een samenwerking op te bouwen met gezinnen en om een proces van verandering te starten. Het model benadrukt wat al wél goed werkt op dit moment en kan dus een snelle verandering helpen inzetten. Deze kolommen worden steeds in samenspraak met de ouders opgesteld en aangevuld tijdens de huisbezoeken. Door dit schema ontstaat er een duidelijk overzicht van de bezorgdheden, krachten en acties van ouders.

Zorgen		Krachten en hulpbronnen	
Doelen van het kind	Doelen van de ouders	Verwachtingen van de verwijzer	

Welzijnschaal begin van de opname: /10

Welzijnschaal op dit moment: /10

¹ SULKERS, E., *Leesmap van 'Signs of Safety'*. Leuven, signsofsafety.nl, 2011. (niet-gepubliceerde cursus)

² VRAAGKRACHT, *Opleidingscursus Signs of Safety en Signs of Wellbeing*. Vraagkracht, 2014. (niet-gepubliceerde cursus)

In de eerste kolom staan de bezorgdheden van de ouders geformuleerd. Deze opsomming bestaat uit alle zorgen die ouders hebben over hun kind op dat moment. Het kan gaan over veranderingen in het gedrag van het kind of de jongere of veranderingen in de ouder die effect hebben op het kind. Belangrijk is dat de gezinsbegeleider noteert wat er concreet in het hier en nu gebeurt dat hun zorgen veroorzaakt over het kind. De tweede kolom vertelt ons wat er goed gaat. Wanneer is er een verandering in het gedrag van het kind of wanneer verdwijnt de zorg van de ouder? Welke belangrijke krachten en hulpbronnen zijn er aanwezig? Het gaat hier om de krachten binnen het gezin die te maken hebben met de zorgen zoals genoemd. Het is belangrijk dat de hulpverlener vragen stelt aan de cliënt zodat deze inzicht krijgt in de 'verandering'. De cliënt moet goed nadenken wat ervoor gezorgd heeft dat het wel goed ging en dat er verandering is ontstaan. De krachten worden duidelijk tijdens de huisbezoeken.

In de derde kolom staan de doelen van het kind of jongere vermeld. Een doel is een gewenste situatie, iets wat het kind of de jongere wil bereiken. Samen met de individuele begeleider zal het kind verduidelijken wat hij of zij wil veranderen aan de situatie. Hiervoor worden er doelen opgesteld op maat van het kind of de jongere. De opgemaakte doelen maken duidelijk waaraan gewerkt zal worden in de hulpverlening.

De doelen van de ouders staan vermeld in de vierde kolom. Wat willen de ouders veranderen en welke ideeën hebben ze om dat te bereiken? De gezinsbegeleider stelt samen met de ouders concrete doelen op om het uiteindelijke doel te behalen. De opgemaakte doelen maken duidelijk waaraan gewerkt zal worden in de hulpverlening. Tijdens het proces van doelen stellen ervaren de ouders dat ze invloed kunnen uitoefenen op de situatie waarin ze verkeren en op het hulpverleningsproces. Tevens wordt de aandacht gefocust op het vinden van oplossingen.

Als laatste kolom zijn er de verwachtingen van de verwijzende instantie en organisatie. Voor ouders is het van belang dat ze weten wat van hen verwacht wordt. Wat is er voor de ouders nodig om hun einddoelstelling te bereiken? Deze verwachtingen zorgen voor transparantie in de hulpverlening en zo wordt een dubbele agenda voorkomen.

Doelen kunnen opgedeeld worden in korte en lange termijn doelen. Een langetermijndoelstelling van de ouders kan bijvoorbeeld zijn: ik wil mijn kind thuis. Om dit doel te behalen is het wenselijk om het groot doel te verdelen in kleine doelen die we acties noemen. De concrete 'acties' van de ouders zijn de eerste stappen in de gewenste richting. Wat gaan de ouders ondernemen om hun doelen te behalen? Een voorbeeld hiervoor kan zijn dat de ouders budgetbeheer starten of een andere woning zoeken.

De doelen kunnen tijdens de hulpverlening veranderen of bijgestuurd worden. Het is daarom belangrijk om regelmatig met de ouders evaluatiemomenten te houden. Een veel gebruikte methodiek hiervoor is de schaalvraag die ouders toelaat hun eigen situatie te meten en te evalueren. Het helpt de ouders het volgende stadium van vooruitgang te visualiseren en de nodige inspanningen vast te stellen die ze zullen moeten leveren. De schaalvraag luidt: 'Stel je eens een schaal voor van 0 tot 10, waarbij 10 staat voor de situatie zoals jij wilt dat die wordt. De 0 staat voor de situatie waarin er nog niets is bereikt van de gewenste situatie. Waar sta je nu op deze schaal? Hoe is het je al gelukt om te komen op de positie waar je nu al bent? Wat heeft geholpen? Wat werkte vooral goed? De gezinsbegeleider moet goed en aanmoedigend doorvragen op de antwoorden die de ouders geven tot dat ze levendig voor zich zien wat ze hebben gedaan dat werkte. Nadien kan je de ouders vragen wat ze eraan kunnen doen om een stapje hoger te komen op de schaal.

Met schaalvragen kunnen emotionele toestanden erkend en respectvol ingeschat worden. Tevens kan het de cliënt helpen te bepalen wat zij kunnen doen om deze toestanden te beïnvloeden.

6 Visie op verslaggeving

Een visie over verslaggeving geeft een concreet beeld over een toekomstig verslag weer. Hoe zien de gezinsbegeleiders van vzw Jeugdtehuis en andere organisaties in de bijzondere jeugdzorg verslaggeving in de toekomst? Door enkele studiedagen te volgen worden andere visies van organisaties duidelijk. Binnen vzw Jeugdtehuis heeft ook iedere begeleider een andere visie over een toekomstig verslag.

Allereerst wordt kort de visie van verslaggeving van het Steunpunt Jeugdhulp besproken. Zij hebben een duidelijke visie over de toekomst en welke rol een verslag krijgt toebedeeld. Daarna is er de analyse van het huidig kader binnen vzw Jeugdtehuis. Dit houdt de visie alsook de wijze van verslaggeving in.

6.1 Visie vanuit steunpunt jeugdhulp

Johan Moreels¹ heeft een duidelijke visie over verslaggeving. Tijdens een studiedag in Brussel op 25 oktober 2013 heeft hij een pleidooi gehouden voor een nieuwe toekomst van het verslag.

“Een verslag is een middel om tastbaar te maken wat je samen met de ouders doorloopt, welke keuzes je maakt, wie welke verantwoordelijkheid neemt. Het is evalueren van een doorlopen proces en plannen maken voor de toekomst. Het is in kaart brengen van hulpbronnen en belemmeringen om zo tot een doelgerichte manier van hulpverleners te komen. Een verslag is uiteindelijk een contract dat je opmaakt samen met de ouders”².

De meerwaarde van een verslag in de hulpverlening is ook om doelgerichter aan de slag te gaan. Door samen met de ouders een overeenkomst op te maken, worden de ouders aangespoord tot het nemen van eigen verantwoordelijkheid. Het is niet de bedoeling dat de hulpverlener de problemen gaat oplossen. Het is samen in verbinding gaan en samen nadenken over wat je wil bereiken. Uitklaren waar de begeleiding een meerwaarde kan hebben en wie welke rol op zich neemt.

Een verslag is een tastbaar bewijs van het samenwerkingsverband dat je aangaat met de ouders. Als je er samen met de ouders in slaagt om de doelen goed uit te werken dan is het makkelijker om te evalueren. De effectiviteit van de hulpverlening groeit als ouders het gevoel hebben invloed te hebben op het proces. Hun verantwoordelijkheid wordt verhoogd.

6.2 Visie van vzw Jeugdtehuis

Een duidelijke visie van verslaggeving is niet aanwezig binnen vzw Jeugdtehuis. Het handelingsplan wordt zeer uitgebreid beschreven. De vzw vindt dit nodig om de bredere context van de minderjarige, zijn of haar welbevinden en gedrag alsook de evoluties duidelijk te krijgen in het handelingsplan.

Aangezien de consulenten en de jeugdrechter weinig in contact komen met de ouders is het van belang dat een verslag alles omvat wat nodig is voor de verdere beslissingen. Daarom is het belangrijk dat alle relevante informatie die van invloed is op het functioneren van de minderjarige en ouders, het welbevinden en de algehele ontwikkeling te lezen is in het verslag.

¹ MOREELS, J., *Pleidooi voor een nieuwe toekomst van het verslag*. Brussel, Vzw Jongerenbegeleiding-informant, 25 oktober 2013. (niet-gepubliceerde cursus)

² MOREELS, J., *Pleidooi voor een nieuwe toekomst van het verslag*. Brussel, Vzw Jongerenbegeleiding-informant, 25 oktober 2013. (niet-gepubliceerde cursus) p. 1.

Voorts is het wenselijk dat advies, verwachtingen en doelstellingen naar het verder hulpverleningsproces benoemd worden. Om een duidelijk beeld te krijgen welke visie iedere gezinsbegeleider heeft over verslaggeving, worden zij bevraagd in deel drie. Tijdens de stage is duidelijk geworden dat iedere gezinsbegeleider een andere stijl van opmaak heeft voor het verslag. Zo wordt er in de nieuwe setting 'Kajo' te Bree geëxperimenteerd met verslaggeving. De oplossingsgerichte methodiek krijgt veel aandacht. Dagcentrum Het Veer te Maaseik zit ook niet stil. Zij hebben al enkele voorstellen de revue zien passeren en zijn tot de conclusie gekomen dat 'SMART'¹ werken voor hen het meest efficiënt is. De residentiële settings Relindis te Maaseik en Home Hagenhoven te Kinrooi hebben dan weer andere methodes om de doelstellingen van de ouders te formuleren.

7 Besluit

Door de verschillende veranderingen in het jeugdlandschap zoals het Experimenteel Modulair Kader en de Integrale Jeugdhulp, is verslaggeving terug een bespreekbaar onderwerp geworden. Op termijn zal het overgrote deel van de begeleidingen in de bijzondere jeugdzorg niet meer opgevolgd worden door een externe verwijzer en vervalt de rapportage. Verslaggeving moet een werkdocument zijn waarmee men telkens aan de slag kan gaan zonder een gevoel van administratieve verplichting. De gezinsbegeleiding van vzw Jeugdtehuis ervaart verslaggeving momenteel als een tijdrovende bezigheid en weinig werkbaar.

Vanuit verschillende wetgevingen is er onderzocht wat de wettelijke verplichtingen zijn. Vzw Jeugdtehuis is verplicht een handelingsplan op te maken binnen vijfenveertig dagen, te rekenen vanaf de opname van de minderjarige in de voorziening of vanaf de start van de begeleiding. Na evaluatie en samenspraak met de betrokken partijen, wordt het handelingsplan na zes maanden bijgestuurd. Vzw Jeugdtehuis krijgt de volledige vrijheid om de verslaggeving op te maken naar eigen wens omdat er geen verplichtingen zijn over de invulling van verslaggeving binnen de bijzondere jeugdzorg. Men heeft beslist om de verslaggeving aan te passen aan de huidige veranderingen en methodieken.

¹ 'SMART'-methode is een hulpmiddel om doelen goed te formuleren. De letters staan voor Specifiek, Meetbaar, Aanvaardbaar, Realistisch en Tijdsgebonden.

Oplossingsgericht werken en 'Signs of Safety' zijn opkomende methodieken binnen de bijzondere jeugdzorg. Het 'signalen van welzijn'-model is ontstaan vanuit de 'Signs of Safety'-methode. Het is een veiligheids- en inschattingmethode ontwikkeld door Andrew Turnell en Steve Edwards. Dit model is geschikt om tijdens huisbezoeken samen met de ouders op te stellen en om doelstellingen om maat te formuleren.

Momenteel is de verslaggeving een tijdrovende bezigheid. Alles wordt tot in de puntjes beschreven zodat de consulenten en jeugdrechters een goed overzicht hebben van het welzijn en het functioneren van kind en ouders. Om dit verslag op te stellen heeft iedere gezinsbegeleider van vzw Jeugdtehuis een eigen stijl ontwikkeld. Het is duidelijk dat de verschillende settingen een andere lay-out hebben of kiezen voor een verschillende methodiek.

Er is nood aan een eenduidig verslag dat voor alle gezinsbegeleiders efficiënt en werkbaar is. Zodat verslaggeving niet meer opgevat wordt als administratieve overlast en tijdrovende bezigheid. Dit wordt verder uitgewerkt in het praktijkgedeelte.

1 Inleiding

In dit deel wordt het theoretisch kader getoetst aan de praktijk. Tijdens de stage werd snel duidelijk dat de verslaggeving binnen vzw Jeugdtehuis niet eenduidig is. Iedere gezinsbegeleider heeft een andere stijl van opmaak. Toch wil vzw Jeugdtehuis, door alle opkomende veranderingen, één sjabloon opstellen dat werkbaar is voor iedere gezinsbegeleider en op maat van de ouders. Om de verschillen in verslaggeving duidelijk te krijgen werden alle gezinsbegeleiders bevraagd hoe ze momenteel aan verslaggeving doen en hun visie op toekomstige verslaggeving werd in kaart gebracht.

Het doel van de bevraging is om te komen tot een voorstel voor een toekomstig verslag dat werkbaar en efficiënt is. Dit voorstel werd hierna getoetst bij de ouders van de jongeren, die dan hun feedback over het voorstel mochten geven. Deze feedback is belangrijk want een verslag is het verhaal van de ouders. Hierdoor krijgen ze meer inspraak in het opmaken van verslaggeving wat voor de ouders van belang kan zijn. Nadien werd het voorstel aangepast om dan uiteindelijk tot een definitief voorstel te komen.

2 Interviews

Allereerst werden de gezinsbegeleiders bevraagd. Van iedere setting werd één gezinsbegeleidster geïnterviewd. In totaal zijn dit er vier die terug te vinden zijn in de genummerde bijlagen.

2.1 Nathalie Niessen¹

Nathalie is gezins- en individuele begeleidster in het dagcentrum Het Veer dat gelegen is in het centrum van Maaseik. Ze begeleidt zowel jongeren als hun ouders. Nathalie is al tweeëntwintig jaar werkzaam in de organisatie vzw Jeugdtehuis.

Nathalie vindt het belangrijk dat ze een kwaliteitsvolle hulpverlening kan bieden. Om hier aan te voldoen heeft ze samen met haar team gezocht naar verschillende instrumenten. PROSE is momenteel het instrument waarmee ze werken.

¹ NIESSEN, N., *Mondelinge mededeling*. Interview, 21 maart 2014. (zie bijlage 3)

PROSE is een kwaliteitsinstrument om te werken aan integrale kwaliteitszorg via teamgerichte zelfevaluatie. Wat zijn de sterke punten en de verbeterpunten? Doordat de verschillende betrokkenen rechtstreeks meedenken en meewerken aan kwaliteitsprojecten, verloopt dit gericht, dynamischer en vaak ook efficiënter. Men werkt ook op deze manier aan een kwaliteitscultuur. Verder maakt ze in de verslaggeving (handelingsplan) gebruik van de 'SMART'-methodiek dat een hulpmiddel is om doelstellingen goed te formuleren. SMART staat voor: specifiek, meetbaar, aanvaardbaar, realistisch en tijdsgebonden. Doelen zijn immers het fundament waarop gewerkt wordt. Ze worden gebruikt om de richting en het resultaat van tevoren vast te leggen. Om deze doelen concreet en meetbaar te maken wordt er in het dagcentrum Het Veer gewerkt volgens het 'SMART'-principe. Het neemt echter veel tijd in beslag om alle doelen 'SMART' te formuleren. Toch vindt Nathalie het een pluspunt en wil ze graag de methodiek behouden. Een doelstelling die 'SMART' geformuleerd is, is richtinggevend. Het stuurt zowel de ouders als de begeleiding in een bepaalde richting en geeft aan wat je wilt bereiken. Hier wordt ook naar de verantwoordelijkheid verwezen, wie wat in de toekomst gaat doen. Een extra motivatie om een doelstelling 'SMART' te formuleren, is dat de kans op goede resultaten groter is. Ouders en jongeren blijven hierdoor gemotiveerd om ook andere doelstellingen te behalen.

Negatief punt in de huidige verslaggeving is dat er nog te weinig oplossingsgericht gewerkt wordt. Er wordt momenteel nog te veel gefocust op de minder goede zaken in de hulpverlening. De krachten van de ouders moeten meer op de voorgrond treden. Het helpt de ouders en jongeren om positieve stappen te herhalen zodat ze de juiste richting ingestuurd worden om uiteindelijk sneller tot het gewenste resultaat te komen.

De toekomstige verslaggeving van Nathalie is een transparant en open werkinstrument. Oplossingsgericht werken krijgt meer aandacht zodat de goed lopende zaken en krachten van ouders en jongeren meer in de verf gezet worden. De 'SMART'-methode moet zeker behouden blijven want dit kan nog van pas komen bij bijvoorbeeld een herindicatie van de hulpvraag. Door de doelstellingen 'SMART' te formuleren heeft men een duidelijk overzicht waaraan gewerkt gaat worden en kan een evaluatie efficiënter gebeuren.

De functie van verslaggeving binnen de gezinsbegeleiding is dat het verhaal van de ouders en jongeren duidelijk naar voor komt. Een verslag is de vertrekbasis van wat je wil bereiken in de hulpverlening. Dit zorgt voor een eerlijke hulpverlening want ouders weten waaraan gewerkt wordt. Verslaggeving blijft ook nodig om kwalitatief te werken.

2.2 Sylvia Dirkx¹

Sylvia is gezinsbegeleidster in Home Hagenhoven dat gelegen is te Kinrooi. Ondertussen is zij al drie jaar werkzaam binnen vzw Jeugdtehuis.

Ze verstaat onder verslaggeving drie soorten van verslagen: de mondelinge, schriftelijke en officiële verslaggeving. Alles wat mondeling vernomen is, wordt genoteerd in het elektronisch dagboek van Home Hagenhoven. Schriftelijke verslaggeving zijn alle weerslagen van huisbezoeken en telefoons van ouders en andere instanties. De verslaggeving naar plaatsende instanties zoals de handelingsplannen en de bijsturing hiervan, noemt ze de officiële verslaggeving. Deze worden opgesteld aan de hand van een sjabloon dat eerder door de vzw werd ontworpen. Dit bestaat uit vaste onderverdelingen waaraan Sylvia zich houdt. Het is een weergave van alle feiten die de afgelopen periode gebeurd zijn, de evolutie van de ouders en het gezin en een evaluatie van de doelen die eerder opgesteld zijn.

Het is goed dat alles neergeschreven wordt in het elektronisch dagboek want dit zorgt voor efficiëntie. Collega's kunnen te allen tijde de geschreven informatie lezen en eventueel een reactie plaatsen. Dit is ook handig bij onduidelijkheden: dan kan men altijd terug verwijzen naar het dagboek want daar staan de afspraken genoteerd. Om een handelingsplan op te maken, is het elektronisch dagboek een nuttig instrument. Alle gegevens staan in één document beschreven waardoor het zoeken naar de juiste informatie sneller verloopt.

De officiële verslaggeving kan verbeterd worden want momenteel is het handelingsplan te omslachtig volgens Sylvia. Beter zou zijn als er één samenvatting wordt gemaakt, waarin feitelijkheden en evoluties van de jongere en zijn gezin beschreven staan. Nu wordt dit opgesplitst in twee delen: één verslag voor de jongere en één voor zijn gezin. Momenteel worden de doelen in het verslag beschreven en met de ouders overlopen, terwijl het beter zou zijn hen te betrekken bij het opstellen ervan. Door oplossingsgericht te werken, worden ouders meer betrokken bij de opmaak van het verslag en tegelijk meer eigenaar van het probleem. Ze kunnen dan mee beslissen waaraan gewerkt zal worden waardoor hun eigen verantwoordelijkheid groter wordt.

¹ DIRKX, S., *Mondelinge mededeling*. Interview, 28 maart 2014. (zie bijlage 4)

De opmaak van het handelingsplan moet volgens Sylvia grondig aangepast worden. Kort en krachtig en vooral gericht op de doelen. Hier komt ook het oplossingsgerichte gedachtegoed aan te pas. Het is een ideale methode om de krachten en hulpbronnen van de ouders meer aandacht te geven en op deze manier wordt dit zichtbaar in de verslaggeving. Door te focussen op het gewenste gedrag en hier samen met de ouders rond stil te staan, komen ze los van het negatieve waarin ze al jaren meegesleurd zijn. De dynamiek wordt heel anders en dit heeft een positief effect op de motivatie van ouders.

Uiteindelijk moet verslaggeving een instrument zijn dat concreet gebruikt kan worden tijdens huisbezoeken. Het wordt dan zowel voor de gezinsbegeleider als voor de ouders duidelijk waaraan gewerkt zal worden. Transparantie is belangrijk voor Sylvia om het vertrouwen van de ouders te winnen en te behouden.

2.3 Anita Rutten¹

Anita is de gezinsbegeleidster van de nieuwste afdeling van vzw Jeugdtehuis, Kajo. De residentiële setting is gelegen buiten het centrum van Bree. Daarnaast is Anita ook kwaliteitscoördinator van vzw Jeugdtehuis. Ze is al tweeëndertig jaar werkzaam in de vzw.

Anita houdt zich bij de opmaak van de verslaggeving aan de vooraf gemaakte richtlijnen. Ze gebruikt hiervoor een sjabloon dat enkele jaren geleden is opgesteld. Anita vindt het belangrijk dat alle afspraken en dergelijke vastgelegd worden op papier. Discussies worden voorkomen als alle informatie genoteerd staat en uiteindelijk bekrachtigd wordt met een handtekening. Benoemen van de krachten bij de ouders blijft noodzakelijk want zo worden ouders in hun kracht gezet. De bezorgdheden van de ouders kunnen niet ontbreken want ze zijn nodig om de doelstellingen van de ouders te formuleren die omgezet worden in acties. Door deze acties concreet en duidelijk te formuleren weten ouders waaraan ze moeten werken en welke doelen ze moeten behalen.

De verslaggeving ervaart Anita momenteel als te beschrijvend en tijdsintensief. Er komt heel wat werk bij kijken om een zo goed mogelijk verslag op te maken dat het welzijn van de ouders goed weergeeft. De jeugdrechter en consulenten moeten a.d.h.v. de verslagen een duidelijk beeld kunnen schetsen van de ouders. Dit zorgt ervoor dat een verslag niet op maat is van de ouders.

¹ RUTTEN, A., *Mondelinge mededeling*. Interview, 28 maart 2014. (zie bijlage 5)

Anita wil meer visueel gaan werken met taalgebruik dat aansluit bij de ouders aangezien het verslag over hen gaat. De doelstellingen moeten ook meer op maat van de ouders geformuleerd worden. De doelen zijn vaak niet haalbaar waardoor de motivatie van de ouders naar beneden gaat. Door tussendoelen te formuleren is er meer kans op een win-effect en kunnen ouders groeien in hun proces. Doelen moeten door de ouders geformuleerd worden wat momenteel niet het geval is. Oplossingsgericht werken kan hierin verandering brengen.

Een handelingsplan bijsturen na zes maanden zorgt voor een dynamiek in de hulpverlening wat de groei en veranderingen stimuleert bij ouders. Toch wil Anita in de toekomst dat een handelingsplan geen beschrijvend verslag meer is. Door minimaal te werken komt er tijd vrij om samen met ouders te werken en doelen te realiseren. Oplossingsgericht werken en 'Signs of Safety' zijn de methodieken bij uitstek om met ouders aan de slag te gaan. Er is echter veel tijd nodig om de methodieken toe te passen. De toekomst kan hier verandering in brengen.

De rol die een verslag inneemt in de gezinsbegeleiding is dat het een werkbaar instrument moet zijn, waardoor het makkelijker is om de evolutie van de ouders op te volgen. Een verslag zorgt steeds voor een startpunt en houvast om aan de slag te gaan in de hulpverlening.

2.4 Claudia Everts¹

Claudia is gezinsbegeleidster in de residentiële setting Relindis dat gelegen is te Maaseik. Ze is vijf jaar in dienst bij vzw Jeugdtehuis.

De verslaggeving maakt ze momenteel op aan de hand van een vooropgesteld sjabloon. Alle onderdelen die hierin vermeld staan, worden uitgebreid beschreven. Dit is niet allemaal nodig volgens Claudia. Wat ze goed vindt is dat de doelstellingen volledig en uitgebreid beschreven worden. Dit zorgt voor een goed overzicht voor zowel ouders als hulpverlening.

Naast de goede punten van de verslaggeving zijn er ook enkele negatieve kanten. Als gezinsbegeleidster is Claudia niet op de hoogte van wat er van haar verwacht wordt. De verwijzende instantie heeft hier geen richtlijnen over waardoor de verslagen niet efficiënt genoeg zijn. Ze heeft het gevoel dat haar verslagen niet volledig gelezen worden. Er kruipt heel wat tijd in het opmaken van een verslag. Als het dan ook nog niet gelezen wordt, is deze tijd verloren.

¹ EVERTS, C., *Mondelinge mededeling*. Interview, 2 april 2014. (zie bijlage 6)

De evolutie die de ouders doormaken had Claudia graag concreter gemaakt. Momenteel worden er lange teksten geschreven om de evolutie te beschrijven. Indien de doelen goed opgesteld zijn, kan men de evolutie hieruit afleiden. Dit wil zeggen dat de verslaggeving korter en duidelijker moet. Oplossingsgericht werken kan hierbij helpen. Iedere begeleider heeft een cursus en een infodag gevolgd, maar de oplossingsgerichte denkwijze wordt nog te weinig gehanteerd. Volgens Claudia kan deze denkwijze zorgen voor beter resultaat in de hulpverlening. De participatie van de ouders wordt vergroot, waardoor er meer verbondenheid en vertrouwen ontstaat. Ouders worden meer betrokken bij hun eigen hulpverleningsproces.

In de toekomst zijn de doelen van de ouders en jongeren zeer belangrijk. Vanuit de doelstellingen wordt er vertrokken naar een gewenste richting. Door doelen duidelijk te formuleren wordt de evolutie van de ouders duidelijk: in welke positie zijn de ouders samen met Claudia gestart en waar willen ze samen uiteindelijk naartoe? Vooraleer de kinderen voorgoed naar huis mogen gaan, hebben de ouders een hele weg af te leggen. Door de doelen op maat van de ouders te formuleren blijft de motivatie hoog, zodat de finale doelstelling bereikt kan worden.

Een verslag moet uiteindelijk een methodiek worden waarmee Claudia aan de slag kan gaan in de hulpverlening. Niet zomaar een verplicht document, enkel om in het dossier te steken. Een verslag moet een goed overzicht bieden van de hulpverlening zodat de doelen waaraan gewerkt wordt, regelmatig opgefrist kunnen worden.

3 Eerste voorstel voor een toekomstig verslag

Na het afnemen van de interviews bij de gezinsbegeleidsters werd me duidelijk welke verschillen er zijn in de verslaggeving. Zowel Sylvia, Anita en Claudia gebruiken een sjabloon dat jaren geleden is opgesteld door vzw Jeugdtehuis. Toch blijkt dat ze allemaal een andere sjabloon hanteren. Nathalie daarentegen experimenteert in het dagcentrum waardoor haar verslaggeving totaal verschillend is van de andere gezinsbegeleiders. Naar de toekomst toe is het belangrijk dat alle gezinsbegeleiders dezelfde opmaak hanteren voor een verslag. Vzw Jeugdtehuis is één organisatie die zich ook zo wil profileren naar de buitenwereld. Om eenduidigheid te krijgen in de verslaggeving, wordt er een voorstel gedaan voor een toekomstig verslag dat werkbaar is voor de gezinsbegeleiders maar ook op maat van de ouders. Dit voorstel wordt samen met de ouders ingevuld en geëvalueerd. De ouders krijgen hierdoor meer inspraak, wat hun participatie verhoogt.

Oplossingsgericht werken lijkt dé nieuwe methodiek in de bijzondere jeugdzorg. Het is dan ook een unieke kans om deze methodiek uit te proberen aan de hand van het 'signalen van welzijn'-model¹. Het model is gebaseerd op de methodiek van 'Signs of Safety', ook een oplossingsgerichte benadering.

Het bestaat uit verschillende kolommen die samen met de ouders besproken worden. Het is een handig model om de zorgen, krachten en doelen van de ouders beter te formuleren. Verder helpt het model een samenwerking op te bouwen met gezinnen en een proces van verandering te starten. Door gebruik te maken van de signalen van welzijn ontstaat er een duidelijk overzicht van de bezorgdheden, krachten en acties van ouders. Voor de gezinsbegeleider vormt dit een krachtig en eenvoudig document dat niet tijdrovend is maar wel werkbaar. Verder is het een heel transparant en open model, omdat ouders inzicht krijgen in hun eigen functioneren en weten wat er van hun verwacht wordt.

4 Interviews ouders

Om te weten wat de ouders van dit voorstel tot verslaggeving vinden, wordt dit getoetst in de praktijk. Door het 'signalen van welzijn'-model samen met de ouders in te vullen en hen achteraf te bevragen, krijgen we een beeld van de toepasbaarheid ervan in de realiteit. Mogelijke hiaten kunnen dan opgespoord en alsnog aangepast worden in het model.

4.1 Ouder 1²

Kind x is sinds het begin van dit jaar opgenomen in de nieuwe leefgroep Kajo in Bree en dit omwille van opvoedingsproblemen. Beide ouders kunnen niet instaan voor de opvoeding van kind x waardoor er zich een oriëntering naar oma opdringt. Dit is echter in het verleden misgelopen. Oma krijgt een nieuwe kans met hulp van de gezinsbegeleiding.

Oma vindt het model goed. Het geeft haar een goed overzicht van haar bezorgdheden, krachten en doelen op dat moment. De 'signalen van welzijn' maken het mogelijk om een duidelijke evolutie na zes weken zichtbaar te maken. Alle onderwerpen die oma wil bespreken met ons, komen aan bod.

¹ VRAAGKRACHT, *Opleidingscursus Signs of Safety en Signs of Wellbeing*. Vraagkracht, 2014. (niet-gepubliceerde cursus)

² ANONIEM, A., *Mondelinge mededeling*. Interview, 9 april 2014. (zie bijlage 7 en 8)

Er wordt niet alleen gefocust op de negatieve punten maar ook op de positieve dingen in haar eigen proces. Dit motiveert haar om nog meer te investeren in haar werkpunten. Het model vervat alles wat oma van een goed verslag verwacht. Er hoeven volgens haar dan ook geen aanpassingen te gebeuren.

Verslagen moeten voor oma gemakkelijk zijn en een goed overzicht bieden. Door de lange teksten in het verleden kon ze moeilijk iets terug vinden. Een verslag moet kort en krachtig zijn volgens oma.

4.2 Ouder 2¹

Vader is sinds een jaar gescheiden van zijn vrouw. Zij wordt ervan verdacht haar kind mishandeld te hebben. Door te scheiden van zijn vrouw hoopt vader dat zijn kind sneller naar huis komt.

Vader vindt het 'signalen van welzijn'-model prima. Tegenwoordig zijn alle verslagen lange teksten en het model is eens iets anders. De kolommen zorgen ervoor dat alle werkpunten en doelen aan bod komen. Voor vader is deze herhaling niet verkeerd. Hij wordt gedwongen nog eens stil te staan bij alles, vooral bij zijn zorgen, krachten en doelen. Vader vindt de verwachtingen van de verwijzer, die ook vermeld staan, goed. Hij vindt het uitstekend als ouder nog eens gewezen te worden op zijn verantwoordelijkheden, aangezien deze nodig zijn om de einddoelstelling te behalen. Vader krijgt door het afnemen van dit model meer vertrouwen omdat er samen gewerkt wordt aan de doelen.

Het model kan volgens vader niet beter. Zolang een verslag eerlijk is, met vermelding van alle feiten en een beschrijving van de thuissituatie, is vader tevreden.

¹ ANONIEM, B., *Mondelinge mededeling*. Interview, 22april 2014. (zie bijlage 9 en 10)

4.3 Ouder 3¹

Moeder is verdacht van kindermishandeling. Ondertussen verblijft kind X meer dan een jaar in Home Hagenhoven. Sinds de onverwachte scheiding die vader heeft ingezet, gaat het steeds slechter met moeder.

Het 'signalen van welzijn'-model vindt moeder goed want ze blijft hierdoor stilstaan bij de situatie. Het model laat haar inzien dat ze ondanks haar moeilijke situatie er toch in slaagt zich recht te houden. Haar krachten opsommen vindt moeder moeilijk want de situatie sleept al zo lang aan, dat overleven een automatisme is geworden. Na even nadenken komen toch verschillende krachten en hulpbronnen naar boven. Hier was ze zich eerder niet van bewust. Ze vindt het fijn om te weten dat toch een aantal personen haar steunen in deze moeilijke tijd.

Moeder zit in straatje zonder einde en weet dus niet meer wat ze kan doen. Daarom is ze op zoek naar interventies die haar problemen kunnen oplossen. Ze vraagt zich af wat ze kan doen opdat haar kind naar huis kan komen. Dit kunnen we in het model toevoegen in de vorm van 'acties'.

Met een beschrijvend, uitgebreid verslag heeft moeder geen problemen. Eigenlijk heeft ze het wel graag zo want dit zorgt voor een goed overzicht. Moeder wil dat alles wat er de afgelopen zes maanden is gebeurd, terug te vinden is in het verslag. Een beschrijvend verslag is voor haar een bewijsstuk waarmee ze kan aantonen dat haar gedrag correct is. Het kan een objectief tegengewicht bieden voor de volgens haar verkeerde visie van de jeugdrechtbank. Ze heeft al lang het gevoel dat ze benadeeld wordt door de consulent en haar niks gegund wordt op basis van foutieve informatie.

4.4 Ouder 4²

Vader is een alleenstaande man die in het verleden de zorg van zijn vier kinderen alleen op zich heeft genomen. Dit heeft voor volledige uitputting gezorgd en hij belandde uiteindelijk in het ziekenhuis. Ondertussen verblijven zijn vier kinderen al drie jaar in de leefgroep van Home Hagenhoven.

¹ ANONIEM, C., *Mondelinge mededeling*. Interview, 23april 2014. (zie bijlage 11 en 12.)

² ANONIEM, D., *Mondelinge mededeling*. Interview, 25april 2014. (zie bijlage 13 en 14)

Vader vindt het fijn om het 'signalen van welzijn'-model samen in te vullen. Hij vindt het model goed omdat alle belangrijke onderwerpen, zowel positieve als negatieve, aan bod komen. Hij merkte tijdens het invullen dat hij al enorm gegroeid is. Lichamelijk gaat het beter maar ook financieel zit hij terug goed. Dit mag ook de jeugdrechter weten en via dit model wordt vaders evolutie duidelijk zichtbaar. Verder heeft hij het gevoel dat hij zijn steentje actief bij kan dragen aan zijn eigen traject. Hij heeft de touwtjes in handen en kan mee beslissen wat er in het model vermeld wordt. Het vertrouwen tussen vader en de gezinsbegeleider wordt versterkt en dit vindt vader fijn.

Een verslag moet volgens vader kort en bondig zijn. Het moet ook meer op maat zijn van de ouders. De verslaggeving momenteel is uitgebreid en vader moet steeds goed zoeken vooraleer hij sommige details gevonden heeft. Door verslaggeving in een schema te gieten krijgt iedereen een mooi overzicht en wordt de evolutie duidelijk. Als laatste vindt vader het belangrijk dat er niet enkel gefocust wordt op de negatieve punten maar dat een verslag ook de positieve punten benadrukt.

4.5 Ouder 5¹

Ze is moeder van vier kinderen die reeds drie jaar in de leefgroep van Home Hagenhoven verblijven. Sinds de scheiding van haar ex-man heeft moeder een onstuimige levensstijl aangenomen. Ondertussen heeft ze terug de rust gevonden.

Moeder vindt het model goed omdat ze eerlijk en open kan zijn tegen de gezinsbegeleider. Ze vindt het fijn dat ze haar bezorgdheden kan uiten en dat er samen aan gewerkt kan worden. Door het model wordt de evolutie van moeder duidelijk zichtbaar. Bij aanvang van de gezinsbegeleiding had moeder een hele weg af te leggen. Ondertussen heeft moeder haar situatie terug onder controle. Ze heeft een enorme vooruitgang geboekt. Het model werkt voor moeder motiverend want haar twijfels over zichzelf verdwijnen.

Iedere vorm van verslaggeving is goed voor moeder. Alle belangrijke informatie moet terug te vinden zijn in het verslag. Dit mag positief geformuleerd zijn want momenteel is voor haar alles negatief wat niet in haar voordeel speelt.

¹ ANONIEM, E., *Mondelinge mededeling*. Interview, 28 april 2014. (zie bijlage 15 en 16)

5 Aanbevelingen na het eerste voorstel

Het eerste voorstel van verslag is goed onthaald bij de ouders. In de beginfase was het even wennen voor de ouders alsook voor mij. Geen enkele ouder stond argwanend tegenover het model en iedereen heeft goed samengewerkt. Het viel me op dat het de meeste ouders onverschillig liet dat er aan de verslaggeving eventueel iets ging veranderen. De meeste ouders vonden de huidige verslaggeving goed, maar het 'signalen van welzijn'-model was voor hen ook prima. Ik kreeg het gevoel dat het de ouders niet veel uitmaakte of er iets ging veranderen aan de verslaggeving of niet. Bij het afnemen van het interview, na het gebruik van het model, waren sommige ouders hun concentratie al verloren. Dit leidde ertoe dat de ouders kort en bondig antwoordden op mijn vragen.

Uit de interviews kan ik concluderen dat het 'signalen van welzijn'-model volgens de ouders een werkbaar instrument is. Het model geeft een goed overzicht van de situatie. Enerzijds zijn er de zorgen die de ouders hebben over hun kind en anderzijds de uitzonderingssituaties waarin hun krachten en hulpbronnen vervat zitten. Tenslotte staan ook de doelen vermeld van alle betrokkenen. Weinig ouders willen dat er iets veranderd aan het model. Volgens hen hoeft er niets bijgevoegd te worden.

Toch zijn er enkele opmerkingen over het model. Het gebruiken van het model vereist enige ervaring, zeker wat betreft de vraagstelling. Aangezien mijn kennis over het werken met het model beperkt is, was het voor mij in het begin moeilijk om het goed uit te leggen aan de ouders. Sommige ouders begrepen de vragen moeilijk, waardoor er vanuit ongeduld een handje geholpen werd met invullen. Op dat moment kon ik geen betere en gemakkelijkere vraag bedenken, waardoor ik de ouders antwoordmogelijkheden gaf en hierdoor misschien teveel suggereerde. Dit is niet de bedoeling van het model maar door tijdsgebrek was er vaak geen andere keuze. Indien het model in de toekomst gebruikt zal worden door de gezinsbegeleiders is het aangeraden om dit los van het reguliere huisbezoek te plannen. Er is minstens één uur nodig om het model, zoals het hoort, in te vullen. De ouders moeten de tijd krijgen om na te denken. Daarbij moet de gezinsbegeleider ingaan op de antwoorden en blijven doorvragen. Bedoeling is om ouders hun zelfinzicht te vergroten en een positieve benadering is hierbij helpend.

Het 'signalen van welzijn'-model kan zeker een meerwaarde zijn voor het handelingsplan dat iedere zes maanden bijgestuurd moet worden. Hiervoor zijn er enkele aanpassingen nodig. Omdat de doelen van de kinderen niet besproken worden tijdens het gesprek blijft dit vak leeg. Dit vak kan ingevuld worden door de individueel begeleider in overleg met het kind. Voor de gezinsbegeleider kan dit vak vervangen worden door de 'acties' van de ouders. Specifieke stappen die de ouders gaan nemen worden dan hierin vermeld. Deze 'eerste stap naar verbetering' zit wel vervat in het model, maar was voor de ouders niet concreet genoeg. Op deze manier moeten de ouders nog meer gaan nadenken over hun eigen handelen. Dit vergroot de kans op slagen want de 'acties' worden door de ouders bepaald en zijn hierdoor op hun maat.

Over de huidige verslaggeving zijn de ouders tevreden, maar ze zien het liever iets ingekort. Om in te gaan op de vraag van de gezinsbegeleiders en rekening houdend met de feedback van de ouders, kan het 'signalen van welzijn'-model zeker gebruikt worden in de toekomst. Het is echter niet mogelijk enkel en alleen dit model te gebruiken als verslag. Er kunnen misschien enkele rubrieken in het huidige handelingsplan vervangen worden door het 'signalen van welzijn'-model. Hierbij denk ik aan de evoluties van het gezin die duidelijk worden door het invullen van het model op verschillende tijdstippen. De evaluatie van de doelstellingen zijn ook perfect terug te vinden in het model. Enkel een rubriek ter verduidelijking is mogelijk noodzakelijk. Zo is het voor iedereen gemakkelijker het model te 'lezen'.

6 Besluit

Na het afnemen van de interviews met de gezinsbegeleiders, is duidelijk geworden dat iedere gezinsbegeleider andere methoden gebruikt om een verslag op te maken. In het dagcentrum Het Veer wordt er vooral gebruikt gemaakt van de 'SMART'-methodiek. In de residentiële settings, Home Hagenhoven, Relindis en Kajo gebruiken de gezinsbegeleiders een sjabloon dat eerder is opgesteld door vzw Jeugdtehuis. Toch verschilt dit sjabloon in iedere setting. Door de jaren heen hebben de gezinsbegeleiders hun eigen toets gegeven aan het sjabloon. Dit heeft ervoor gezorgd dat de verslagen momenteel verschillen van elkaar.

Toch komen de gezinsbegeleiders op enkele punten overeen. Een verslag is de vertrekbasis in de gezinsbegeleiding, het startpunt. De verslaggeving moet een werkbaar instrument worden dat een goed overzicht biedt. Het moet mogelijk zijn om de evoluties van de ouders op te volgen via een verslag. Daarbij moeten ouders weten waaraan gewerkt zal worden. Transparantie is enorm belangrijk. Alle gezinsbegeleiders hebben een opleiding van 'Signs of Safety' gevolgd. Dit is een oplossingsgerichte benadering die ze graag willen gebruiken in de praktijk. Dit creëerde voor een mogelijkheid om gebruik te maken van het 'signalen van welzijn'-model. Het model is ontstaan vanuit de 'Signs of Safety'-methode. Het is een veiligheid- en inschattingmethode ontwikkeld door Andrew Turnell en Steve Edwards.

Om ouders meer inspraak te geven en hun participatie te verhogen, werd het model getoetst in de praktijk. Door samen met de ouders het model in te vullen was het mogelijk om de toepasbaarheid van het model te meten in de realiteit. Na het invullen van het model heeft er een kort interview plaatsgevonden. Uit de interviews is gebleken dat iedere ouder het model goed vond. Hun situatie werd mooi in kaart gebracht en hun evolutie werd duidelijk zichtbaar. Eigenlijk laat het de ouders onverschillig als de huidige verslaggeving zal veranderen, al vinden ze wel dat deze ingekort mag worden.

Het 'signalen van welzijn'-model is een transparant en open model dat zeker gebruikt kan worden in de toekomst. Het houdt rekening met de wensen van de gezinsbegeleiders alsook van de ouders. Het model is een werkbaar instrument dat een duidelijk overzicht biedt van de zorgen, krachten en doelen van de ouders. Het is echter niet mogelijk om het model de volledige verslaggeving te laten vervangen, maar het kan wel een rubriek overnemen zoals de evoluties. Een korte toelichting blijft noodzakelijk zodat iedereen het model kan 'lezen' en begrijpen.

Deel 4: Kritische kijk

1 Inleiding

In dit vierde deel zal ik een kritische kijk geven van mijn eindwerk. Allereerst ga ik mijn onderwerp bespreken. Daarna ga ik over naar de voorstelling van mijn stageplaats met als volgend het theoretisch kader. Als laatste bespreek ik mijn praktisch deel waarin ik verschillende interviews heb verwerkt.

2 Onderwerp

Tijdens de eerste besprekingen met mijn eindwerkbegeleidster over de keuze van mijn onderwerp, had ik het gevoel dat het mij niet zou lukken. Het thema sprak me in het begin helemaal niet aan. Het heeft een tijdje geduurd vooraleer ik de rode draad van mijn eindwerk gevonden had. Ik had vaak paniekaanvallen omdat ik niet wist hoe te beginnen en het hierdoor soms niet meer zag zitten. Gelukkig ben ik, na enkele besprekingen op stage met mijn mentor, terug op het juiste spoor geraakt. Ondertussen heeft mijn onderwerp veel aandacht gekregen op stage waardoor mijn onderzoek een meerwaarde zal zijn.

Bij aanvang van de stage sloegen de twijfels opnieuw toe. Had ik wel een goed onderwerp? Zou ik niet beter iets anders nemen? De verslaggeving binnen vzw Jeugdtehuis is reeds enkele jaren verschillend bij de gezinsbegeleiders. Steeds is het onderwerp op de achtergrond gebleven omdat niemand een aanzet gaf om verslaggeving onder de loep te nemen. Door de opkomende veranderingen in het jeugdlandschap werd het dringend tijd om de verslaggeving terug te bekijken en aan te passen. Dit had veel eerder moeten gebeuren. De verslaggeving wordt momenteel in een stroomversnelling besproken aangezien de Integrale Jeugdhulp al van start is gegaan op 1 maart 2014. Ondertussen zijn de pedagogen van vzw Jeugdtehuis een werkgroep gestart om de verslaggeving te bespreken. Dit is geen gemakkelijke klus want iedere setting blijft bij zijn standpunten waardoor er geen vooruitgang geboekt wordt. Een nieuw voorstel heeft veel tijd- en denkwerk nodig want verslaggeving is een belangrijk onderdeel van de hulpverlening. Ik ben er mij dan ook van bewust dat mijn voorstel niet volledig werkbaar gaat zijn voor de organisatie. Wegens de korte tijd voor indienen van het eindwerk, was ik niet in de mogelijkheid om een meer uitgebreider onderzoek te doen. Wel hoop ik, met mijn voorstel, een aanzet te kunnen geven voor een toekomstig verslag.

3 Voorstelling stageplaats

Als eerste was er de voorstelling van mijn stageplaats. Aangezien ik mijn tweedejaars stage ook in Home Hagenhoven heb volbracht, was ik voor een groot deel op de hoogte van de werking. Sinds 1 januari 2014 is het hulpaanbod van vzw Jeugdtehuis omschreven in modules omdat vzw Jeugdtehuis ingestapt is in het Experimenteel Modulair Kader (EMK). Dit was voor mij geheel onbekend. Ik heb veel navraag gedaan bij de pedagoog van Home Hagenhoven om hierin bij te leren. Integrale Jeugdhulp is een volgende verandering die geen gemakkelijke materie blijkt te zijn. Gelukkig had ik tijdens de lessen 'Welzijnsbeleid' op school, een goede basis meegekregen. Ik merkte bij de begeleiding dat deze verandering hen niet helemaal bekend was. Van de begeleiding had ik meer kennis verwacht over de aanpassingen zodat ik ook bij hen terecht kon met vragen. Telkens ik vragen had over de Integrale Jeugdhulp heb ik beroep moeten doen op de pedagoog. Omdat ik doorheen mijn stage meer en meer geïnteresseerd geworden ben in het onderwerp, wou ik alles weten tot in de details. De pedagoog was steeds bereid mij verder te helpen en alles piekfijn uit te leggen. Aangezien zij de enige was die voldoende op de hoogte was, kon ik met mijn vragen enkel bij haar terecht. Vaak zat ik er verveeld mee dat ik weeral bij haar moest aankloppen. Het zou beter zijn geweest moest iedereen van vzw Jeugdtehuis een degelijke kennis hebben van de Integrale Jeugdhulp. Hoewel er zowel een denk- als dialoogdag georganiseerd waren binnen de organisatie, zou een extra infodag of opleiding over het Experimenteel Modulair Kader en de Integrale Jeugdhulp geen slecht idee zijn.

4 Theoretisch kader

In mijn literatuurstudie ben ik begonnen met de verschillende wetteksten te onderzoeken. Dit was nodig om na te gaan wat er voor verslaggeving eventueel moest veranderen in de toekomst. Aangezien verslaggeving een specifiek onderdeel is, moest ik ieder besluit volledig nalezen. Als leek in de rechtsleer was dit geen evident karwei. De verschillende besluiten uitpluizen was moeilijker dan ik had gedacht. Eerst en vooral moest ik zorgen dat ik de juiste tekst aan het onderzoeken was. Ik vond het jammer dat de besluiten van het Experimenteel Modulair Kader en de Integrale Jeugdhulp, voorhanden waren op mijn stageplaats. Op internet zijn er wel verschillende versies beschikbaar, maar ik wist niet zeker of ik het juiste besluit had gevonden. Aangezien mijn collega's inhoudelijk niet op de hoogte waren van de aankomende veranderingen, en mij niet verder konden helpen, bleven mijn vragen onbeantwoord.

Om hierin duidelijkheid te scheppen, heb ik Eric Berx van Jongerenwelzijn gecontacteerd. Hij heeft mij verder geholpen met mijn vragen over de Integrale Jeugdhulp en de eventuele veranderingen voor de verslaggeving. Verder heb ik ook contact opgenomen met de pilootregio van het EMK, Oost-Vlaanderen, die ondertussen al een jaar de verschillende veranderingen in de jeugdhulp aan het testen zijn. Na een duidelijk antwoord van de pilootregio zat ik op het juiste spoor en kon ik mijn onderzoek verder zetten.

Over het oplossingsgericht werken wisten mijn collega's van vzw Jeugdtehuis gelukkig meer. Ze hebben allemaal een introductie cursus van oplossingsgericht werken gevolgd. Helaas heb ik niet de kans gekregen om deze cursus mee te volgen. Het had mij kunnen helpen met mijn literatuurstudie. Ik heb veel tijd verloren door het lezen van de verschillende boeken over oplossingsgericht werken en 'Signs of Safety'. Door de boeken in een snel tempo te lezen, zijn de methodieken mij nog niet volledig eigen. Daarom heb ik tijdens de eerste interviews met de ouders, vaak beroep gedaan op Sylvia, mijn stagementor. In het algemeen heeft deel twee mij veel tijd en werk gekost. Mijn planning is hierdoor volledig in het water gevallen. Ik heb lang moeten wachten vooraleer ik een mail terug kreeg van de gecontacteerde diensten. Dan moest ik alles laten verbeteren zodat ik geen verkeerde informatie zou schrijven in mijn eindwerk. Zowel Anita Rutten als Sylvia Dirx hebben mijn eindwerk gelezen. Door hun drukbezette agenda heeft dit ook wat op zich laten wachten. Ik wou mij niet als prioritair opstellen maar ik heb er toch op aangedrongen om mijn eindwerk zo snel mogelijk na te kijken. Dit vond ik belangrijk aangezien de inleverdatum dichterbij kwam.

5 Praktisch deel

Het afnemen van interviews was voor mij volledig nieuw. Ik heb lang getwijfeld of ik het wel juist deed en of mijn vragen goed waren. De vragen aan de gezinsbegeleiders waren belangrijk omdat ik een goed inzicht moest krijgen in hun verslaggeving. Ik heb er ook voor gekozen om maar vier vragen te stellen aangezien ik beperkt was in tijd. Dit vond ik wel jammer want daardoor werd mijn gevoel van 'slecht bezig te zijn' versterkt. In samenspraak met stage en school heb ik vier hoofdvragen opgesteld. Bij het afnemen van de interviews had ik moeite om het gesprek goed te leiden. Iedere gezinsbegeleider heeft zijn eigen taal, werking, visie, informatie, ... Allemaal waren ze enthousiast om veel informatie te geven met het nadeel dat het gesprek vaak afweek van het onderwerp. Ik moet nog veel groeien en bijleren als ik in de toekomst interviews moet afnemen.

Na de verwerking van de interviews met de gezinsbegeleiders ben ik gekomen tot een eerste voorstel. Uit de interviews bleek dat oplossingsgericht werken meer aandacht moet krijgen. Het meest voor de hand liggend was het gebruiken van het 'signalen van welzijn'-model. Voor mij was dit een grote kans om de methodiek te leren kennen en mijn kennis te vergroten. Omdat ik alle boeken van oplossingsgericht werken in een snel tempo heb gelezen, is er weinig informatie in mijn hoofd blijven hangen. Eigenlijk had ik voor de aanvang van stage mij moeten verdiepen in de methodiek oplossingsgericht werken. Dit had ervoor kunnen zorgen dat ik een voorsprong had in kennis zodat ik het model beter begreep en dus ook beter kon toepassen.

Mijn eerste interview bij ouder 1 ben ik met veel aarzeling begonnen. Regelmatig heb ik aan mijn stagementor Sylvia feedback gevraagd omdat het 'signalen van welzijn'-model werkbaar moet zijn. Ook na mijn stage moet het mogelijk zijn dat Sylvia de ingevulde modellen nog kan gebruiken in de verdere hulpverlening. Het vergt veel geduld om de methodiek volledig onder de knie te hebben. Door veel te oefenen en telkens te reflecteren is het mij uiteindelijk gelukt om zelfstandig en zonder hulp het model te gebruiken tijdens een huisbezoek.

Het enige probleem bij het gebruiken van de 'signalen van welzijn'-modellen was, dat er te weinig tijd was. Ik moest tijdens de huisbezoeken het model samen met de ouders invullen en daarna nog een kort interview afnemen. Om het model goed te gebruiken is er meer tijd nodig dan een half uur. De ouders moeten goed kunnen nadenken over hun antwoorden en dat was niet altijd mogelijk. Een huisbezoek duurt maximum twee uur. Allereerst willen ouders ventileren en allerlei boodschappen doorgeven en indien er dan nog wat tijd over was, moest ik het model samen met de ouders invullen. Het interview heb ik ook beperkt tot vier vragen. De meeste ouders hadden vaak geen zin om vervelende vragen te beantwoorden of begrepen de vragen gewoonweg niet. Vandaar dat ik weinig vragen heb gesteld op maat van de ouders. Indien vzw Jeugdtehuis in de toekomst beslist om het 'signalen van welzijn'-model te gebruiken, is het aangeraden dat de gezinsbegeleiders dit buiten het reguliere driewekelijkse huisbezoek doen. Zo kan de methodiek goed toegepast worden en kan de gezinsbegeleidster echt oplossingsgericht beginnen te werken.

Algemeen besluit

Verslaggeving blijft hoe dan ook een belangrijk onderdeel in elke hulpverlening. De komst van de nieuwe decreten heeft grote veranderingen, in het jeugdlandschap, met zich meegebracht. Allereerst wordt het hulpaanbod van alle jeugdhulporganisaties voortaan omschreven in modules door de komst van de Experimenteel Modulair Kader. Daarnaast is er de Integrale Jeugdhulp die ervoor zorgt dat sectoren en voorzieningen meer gaan samenwerken en dat het jeugdhulpaanbod meer overzichtelijk, toegankelijk en vraaggestuurd wordt ingezet. Door deze grondige herschikking in de jeugdhulp zal het overgrote deel van de begeleidingen in de Bijzondere Jeugdbijstand niet meer opgevolgd worden door een externe verwijzer en vervalt de rapportage. Wat is de toekomst van het verslag na de opstart van het modulair kader en Integrale Jeugdhulp binnen vzw Jeugdtehuis? Dit is de centrale vraag die werd onderzocht in mijn eindwerk.

Zoals vermeld in mijn inleiding stel ik mij, samen met de gezinsbegeleiders van vzw Jeugdtehuis, de vraag wat er voor de verslaggeving gaat veranderen. Er was dringend nood aan een herziening van de verslaggeving om ze aan te passen aan de actuele tendensen. Hiervoor was het nodig om de wetgeving omtrent de verschillende opkomende veranderingen te raadplegen. Aan de hand van de wettelijke bepalingen werd er nagegaan wat er vanuit de overheid i.v.m. verslaggeving opgelegd wordt en of er een eigen invulling mogelijk is.

Zowel het besluit van de Vlaamse Regering inzake het Experimenteel Modulair Kader als het besluit betreffende de Integrale Jeugdhulp brachten geen nieuwe feiten rond verslaggeving aan het licht. Er wordt in de beide besluiten verwezen naar het besluit van de Vlaamse Regering van 13 juli 1994 inzake erkenningsvoorwaarden en subsidiënormen. De conclusie is dat vzw Jeugdtehuis zich nog steeds aan de wettelijke verplichten moet voldoen voor verslaggeving om erkend te worden als organisatie in de bijzondere jeugdzorg. Dit wil zeggen dat de voorziening verplicht is binnen vijftien dagen, te rekenen vanaf de opname van de minderjarige of vanaf de begeleiding, een handelingsplan moet op stellen.

Over de invulling van dit plan wordt er in geen enkel besluit van de Vlaamse Regering gesproken. Vzw Jeugdtehuis krijgt bijgevolg de volledige vrijheid over de invulling van verslaggeving. Momenteel heeft ook iedere gezinsbegeleider een andere opmaak voor het verslag en is er van eenduidigheid geen sprake. Om de verschillen weg te werken heeft het kaderpersoneel van vzw Jeugdtehuis beslist om de verslaggeving aan te passen aan de huidige veranderingen en methodieken.

Een nieuwe methodiek binnen vzw Jeugdtehuis is het oplossingsgericht werken. Iedere begeleider heeft een introductie cursus gevolgd en alle gezinsbegeleiders hebben een specifieke opleiding van 'Signs of Safety' genoten.

Het was duidelijk dat iedere gezinsbegeleider een andere vorm van verslaggeving hanteerde. Om de verschillen duidelijk in kaart te brengen werden zij kort geïnterviewd. Daarbij is hun visie voor een toekomstig verslag ook aan bod gekomen. De conclusie hieruit is dat er meer oplossingsgericht gewerkt moet worden. Dit gaf een aanzet voor een eerste voorstel voor een verslag. Het 'signalen van welzijn'-model is een interessant instrument dat de participatie van de ouders verhoogd en dat rekening houdt met de verwachtingen van de gezinsbegeleiders.

Dit model werd in de praktijk getoetst om de toepasbaarheid in de realiteit te meten. Hierna volgde een kort interview met de ouders om hun meningen hierover te bevragen. Alle ouders waren tevreden met het model. Toch was het duidelijk dat het hen koud liet als de verslaggeving zou veranderen. De huidige verslaggeving is voor de ouders goed maar te uitgebreid.

Om tegemoet te komen aan de wensen van de gezinsbegeleiders en van de ouders werd het model herwerkt. In de praktijk is er gebruikt gemaakt van het model dat door Vraagkracht is uitgegeven. De doelen van het kind bleven echter leeg tijdens de huisbezoeken. Om de eerste stap naar verandering voor de ouders duidelijk te krijgen werd dit vak vervangen door de 'acties' van de ouders. Eigenlijk zaten deze al vervat in het model bij de doelen, maar dat was voor de ouders niet duidelijk genoeg. 'Acties' zijn de concrete stappen die ouders moeten ondernemen om hun doelen te behalen. Deze 'acties' worden door de ouders zelf aangehaald waardoor ze op maat zijn.

Het 'signalen van welzijn'-model kan in de toekomst voor een nieuw verslag zorgen. Het is een efficiënt, werkbaar en transparant model. De gezinsbegeleider leidt het gesprek en is in de mogelijkheid om eventuele hiaten in de gezinssituatie bloot te leggen. Zowel het inzicht van de ouders als van de gezinsbegeleiders in de thuissituatie wordt vergroot. Het model kan gebruikt worden als verslag, al is het niet mogelijk het huidige verslag volledig te vervangen. De evoluties van de ouders worden zichtbaar door op regelmatige tijdstippen het model in te vullen. Dit biedt de mogelijkheid de evoluties in de huidige verslaggeving te vervangen door de modellen. Een korte toelichting bij het model blijft noodzakelijk zodat iedereen in staat is het model te kunnen 'lezen'.

Bibliografie

Geschreven bronnen

Boeken

BOLT, A., *Het gezin centraal. Handboek voor ambulante hulpverleners*. 6de druk, Amsterdam, SWP, 2013.

DE JONG, P. en KIM BERG, I., *De kracht van oplossingen. Handwijzer voor oplossingsgerichte gesprekstherapie*. 2de druk, Amsterdam, Pearson, 2012.

KIM BERG, I., *Ik wil mijn kind niet kwijt. Samenwerken met ouders onder dwang van de kindbescherming*. 4de druk, Haarlem, De Toorts, 2007.

TURNELL, A., EDWARDS, S., *Veilig opgroeien. De oplossingsgerichte aanpak Signs of Safety in jeugdzorg en kindbescherming*. Houten, Bohn Stafleu van Loghum, 2009.

Ongepubliceerde werken

BERX, E., *Welzijnsbeleid: Integrale Jeugdhulp*, Hasselt, Eric Berx, 2013. (niet gepubliceerde cursus)

MOREELS, J., *Pleidooi voor een nieuwe toekomst van het verslag*. Brussel, Vzw Jongerenbegeleiding-informant, 25 oktober 2013. (niet-gepubliceerde cursus)

SULKERS, E., *Leesmap van 'Signs of Safety'*. Leuven, signsofsafety.nl, 2011. (niet-gepubliceerde cursus)

VRAAGKRACHT, *Opleidingscursus Signs of Safety en Signs of Wellbeing*. Vraagkracht, 2014. (niet-gepubliceerde cursus)

VZW JEUGDTEHUIS, *Kwaliteitshandboek 2012: pedagogisch profiel*, Kinrooi, VZW Jeugdtehuis, 2012. (niet gepubliceerde cursus)

VZW JEUGDTEHUIS, *Kwaliteitshandboek 2012: profiel van de voorziening*, Kinrooi, VZW Jeugdtehuis, 2012. (niet gepubliceerde cursus)

Besluiten van de Vlaamse Regering

BESLUIT van de Vlaamse Regering inzake de erkenningsvoorwaarden en de subsidiënormen voor de voorzieningen van de bijzondere jeugdbijstand, *Belgisch Staatsblad*, 13 juli 1994.

BESLUIT van de Vlaamse Regering tot wijziging van het besluit van de Vlaamse Regering van 13 juli 1994 inzake de erkenningsvoorwaarden en de subsidiënormen voor de voorzieningen van de bijzondere jeugdbijstand, wat betreft het inschrijven van de mogelijkheid tot een experimenteel modulair kader, *Belgisch Staatsblad*, 11 januari 2013.

Informatie via internet

BESLUIT van de Vlaamse Regering betreffende de Integrale Jeugdhulp. *Internet*, 12 maart 2014. (http://wvg.vlaanderen.be/jongerenwelzijn/assets/docs/ons/regelgeving/ijh_bvr-20140221.pdf)

VZW JEUGDTEHUIS, Historiek van Home Hagenhoven. *Internet*, 11 februari 2014. (<http://www.vzwjeugdtehuis.be/nl/Default/7.aspx>)

JONGERENWELZIJN, Modulair kader. *Internet*, 11 februari 2014. (<http://wvg.vlaanderen.be/jongerenwelzijn/>)

E-mails

JANSSEN, I., Integrale Jeugdhulp, E-mail aan BERX, E., (eric.berx@pxl.be), 18 februari 2014.

JANSSEN, I., Integrale Jeugdhulp, E-mail aan CRAEYNEST, K., (craeynest.kim@jongerenwelzijn.be), 3 maart 2014.

Mondelinge bronnen

Informele gesprekken

DIRKX, S., *Mondelinge mededeling*. Informeel gesprek, 26 maart 2014.

RUTTEN, A., *Mondelinge mededeling*. Informeel gesprek, 3 maart 2014.

RUTTEN, A., *Mondelinge mededeling*. Informeel gesprek, 24 maart 2014.

RUTTEN, A., *Mondelinge mededeling*. Informeel gesprek, 4 april 2014.

Interviews

DIRKX, S., *Mondelinge mededeling*. Interview, 28 maart 2014.

EVERTS, C., *Mondelinge mededeling*. Interview, 2 april 2014.

NIESSEN, N., *Mondelinge mededeling*. Interview, 21 maart 2014.

RUTTEN, A., *Mondelinge mededeling*. Interview, 28 maart 2014.

BASISINFORMATIE EINDWERK

VOORNAAM: Inge

NAAM: Janssen

KLAS: 3MAW

DEPARTEMENT: PXL Social Work

ACADEMIEJAAR: 2013 - 2014

TREFWOORD: Verslaggeving

TITEL:

Een praktijkvoorbeeld van de nieuwe toekomst van het verslag binnen de

Integrale Jeugdhulpverlening

Een onderzoek naar de verslaggeving binnen vzw Jeugdtehuis

SAMENVATTING

Verslaggeving is een essentieel onderdeel van de hulpverlening in de bijzondere jeugdzorg. Alle afspraken en belangrijke gegevens van ouders en kinderen staan vermeld in het handelingsplan. Dit plan is de fundering van de hulpverleningsrelatie tussen gezinsbegeleiders en ouders. Aangezien verslaggeving een belangrijke rol inneemt, is het nodig om deze regelmatig bij te stellen en aan te passen aan de actuele tendensen. Sinds 1 januari 2014 zijn er in de bijzondere jeugdzorg grote veranderingen doorgevoerd waardoor het nodig was om de verslaggeving te herzien. Wat is de toekomst van het verslag na de opstart van het Experimenteel Modulair Kader en de Integrale Jeugdhulp binnen vzw Jeugdtehuis?

Op 1 januari 2014 is vzw Jeugdtehuis ingestapt in het Experimenteel Modulair Kader. Het huidige hulpverleningslandschap werd omgebouwd tot gemoduleerde organisaties. Tot voor kort werden de voorzieningen opgedeeld in erkenningscategorieën, zoals diensten voor begeleid zelfstandig wonen, dagcentra, begeleidingstehuizen, thuisbegeleidingsdiensten, ... Jongeren werden aan een voorziening binnen deze erkenningscategorie toegewezen, wat het moeilijker maakte om flexibele cliënttrajecten op maat mogelijk te maken. Met het modulair kader ontstaat er een aanbod van organisaties die verschillende modules aan kunnen bieden. Afhankelijk van de nood van de jongere zal deze één of meerdere modules van een organisatie kunnen gebruiken. Hierdoor zal er veel meer op maat van de jongere zelf en diens context gewerkt kunnen worden.

Daarnaast is op 1 maart 2014 de Integrale Jeugdhulp van start gegaan waardoor de jeugdhulpverlening in Vlaanderen grondig hertekend werd. Het nieuwe decreet Integrale Jeugdhulp zet de jongere centraal zodat hij of zij, maar ook de ouders en hulpverleners, makkelijker de juiste hulp vinden. Om dat te realiseren, grijpt het decreet in op de organisatie en werking van de bestaande jeugdhulp. Zo moeten de verschillende jeugdhulpaanbieders hun aanbod op elkaar afstemmen en nog meer samenwerken met de jongere. Jeugdhulp moet voor iedereen bereikbaar, beschikbaar, begrijpelijk, betaalbaar en bruikbaar zijn. De hoofdschakel daarin is de zogenaamde 'toegangspoort'. Er is enerzijds een hulpaanbod dat vrij en rechtstreeks toegankelijk is en anderzijds een hulpaanbod waarvoor je een toegangsticket nodig hebt in de vorm van een toewijzing of een diagnose.

Door deze grondige herschikkingen in de jeugdhulp zal het overgrote deel van de begeleidingen in de bijzondere jeugdzorg niet meer opgevolgd worden door een externe verwijzer, zoals het Comité voor Bijzondere Jeugdzorg, en vervalt de voordien verplichte rapportage.

Samen met de gezinsbegeleiders van vzw Jeugdtehuis stel ik mij de vraag welke centrale rol het verslag kan hebben als de administratieve verplichting vervalt. Welke plaats krijgt het verslag toebedeeld door de gezinsbegeleiders binnen het hulpproces? Om maar niet te vroeg te juichen, dat de rapportage zou vervallen, werd er onderzocht wat de wetgeving oplegt over verslaggeving. Hiervoor werden er drie besluiten van de Vlaamse Regering geraadpleegd. Ten eerste was er het besluit van de Vlaamse Regering inzake de erkenningsvoorwaarden en de subsidiënormen voor de voorzieningen van de Bijzondere Jeugdbijstand. Dit besluit dateert van 13 juli 1994 en legt de basis voor de verslaggeving binnen de bijzondere jeugdzorg. Hierin wordt duidelijk weergegeven dat een voorziening binnen de bijzondere Jeugdbijstand verplicht is om een handelingsplan op te maken binnen de vijfenveertig dagen, te rekenen vanaf de opname van de minderjarige in de voorziening of vanaf de start van de begeleiding. Dit is nodig om de erkenning en subsidies van de voorziening te behouden.

Vervolgens is er het besluit van de Vlaamse Regering inzake het Experimenteel Modulair Kader. Hierin worden geen nieuwe regels voor de verslaggeving, binnen de bijzondere jeugdzorg, aangehaald. Vzw Jeugdtehuis blijft verplicht een handelingsplan op te maken om recht te blijven hebben op de nodige erkenningen en subsidies.

Het Besluit van de Vlaamse Regering betreffende de Integrale Jeugdhulp werd als laatste onderzocht. Deze wet verwijst naar het eerste besluit van de Vlaamse Regering van 1994. De voorziening is nog steeds verplicht om de gangbare verslaggeving op te maken (handelingsplan, evolutiebespreking, ...), in overleg met de cliënt en de verwijzende instantie. Bij de dossiers zonder verwijzende instantie hoeft er geen verslaggeving meer aan een derde partij overgemaakt te worden. Vzw Jeugdtehuis zal bijvoorbeeld wel aan de zorginspectie aantoonbaar moeten maken als hier tijdens een inspectiebezoek naar gevraagd wordt.

De drie besluiten van de Vlaamse Regering geven een duidelijk antwoord op de bovenstaande vraag. Tevens zeggen de besluiten niets over de invulling van een verslag. Bijgevolg krijgt vzw Jeugdtehuis de volledige vrijheid om een handelingsplan op te maken. Tijdens de stage werd snel duidelijk dat de gezinsbegeleiders allemaal andere verslagen afleveren aan de jeugdrechtbank. Dit willen zij in de toekomst anders. Ze willen één sjabloon dat door iedere gezinsbegeleider op dezelfde manier gebruikt zal worden. Om de huidige verschillen in verslaggeving duidelijk te krijgen, werd iedere gezinsbegeleider apart geïnterviewd.

Na de bevestigingen is duidelijk geworden welke methodieken iedere gezinsbegeleider gebruikt. Daarbij is ook gebleken wat ze allemaal anders willen in de toekomst. Oplossingsgericht werken is sterk naar voren gekomen aangezien iedere gezinsbegeleider momenteel een cursus van 'Signs of Safety' geniet. Allemaal willen ze de nieuwe methodiek werkbaar maken in de praktijk. Dit gaf een mooie aanzet voor een voorstel voor toekomstige verslaggeving. Na enig onderzoek is gebleken dat het 'signalen van welzijn'-model, dat ontstaan is vanuit de 'Signs of Safety'-methode, een bruikbaar instrument kan zijn om te gebruiken in gezinnen waar veiligheid een groot probleem is. Het model geeft de zorgen, krachten en doelen van de ouders overzichtelijk weer en benadrukt wat al wél goed werkt op dit moment. Het kan dus een snelle verandering helpen inzetten.

Om de toepasbaarheid van het model te meten, werd het getoetst in de praktijk. Samen met de ouders vulde de gezinsbegeleider het model in. Aan de hand van oplossingsgerichte vragen werd het inzicht van de ouders in hun eigen situatie vergroot. Door het model samen in te vullen groeide ook de participatie van de ouders. Na het model werden hun meningen bevestigd om hen ook meer inspraak te geven in hun eigen hulpverleningsproces. Uit de bevestigingen bleek dat het model werkbaar is en dat de ouders zeker openstonden om het in de toekomst nog te gebruiken. Ze vonden het een geschikt model om hun zorgen, krachten en doelen in kaart te brengen.

Door het model in de praktijk te toetsen werden enkele hiaten duidelijk. Eenvoudige aanpassingen zorgden ervoor dat het model nog meer transparant, open en werkbaar werd in de realiteit. Het is een uitstekend instrument om in de toekomst te gebruiken, maar het zal het volledige handelingsplan niet kunnen vervangen. Het is echter wel mogelijk om de evolutiebeschrijvingen van de ouders in de huidige verslaggeving te vernieuwen door het 'signalen van welzijn'-model. Verduidelijkingen van de verschillende onderdelen van het model blijven noodzakelijk zodat iedereen het model correct kan 'lezen'.